European Journal of Mental Health 3 (2008) 2, 277–312
DOI: 10.1556/EJMH.3.2008.2.7

CROATIAN ABSTRACTS
KROATISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

APSTRAKTI

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (str. 171)

„Govorni tragovi“: Proučavanje vezivanja duhovnih vodja u raznim vjerskim zajednicama: U protekloj deceniji se pojačalo interesovanje za religioznim pojavama u raznim akademskim disciplinama. Raznolikost religioznih pojava zahtijeva da naučno proučavanje religije vršimo raznim metodama. Ovaj naučni rad daje uvid u istraživanje koje proučava one religiozne veze, koje vjerska psihološka stručna literatura opisuje kao veza „vođa-sljedbenik“. Osnovu istraživanja čine intervjui obavljeni sa duhovnim vođama raznih vjerskih zajednica, koji proučavaju vezivanja odraslih (AAI). Procesi vezivanja u djetinjstvu čine temelj načina vezivanja u odrasloj dobi. Mjeru obrađenosti iskustva vezivanja i refleksivnu, kao i afektivno-kognitivnu fleksibilnost pojedinca možemo procijeniti na osnovu verbalnog izražavanja. Uvjerenost sljedbenika teorije vezivanja, po čemu ranija iskustva vezivanja utječu na veze odrasle individue, podstakla je istraživače 90-tih godina da ispituju predstave vezivanja odraslih. Spoznali su da se analizom verbalnih izražavanja vezivnih iskustava može utvrditi stil vezivanja odraslih. Za proučavanje i operacionalizovanje verbalne strukture vezivno relevantnih izjava izradili su intervju vezivanja odraslih (AAI), čiji je jedan od važnih aspekata procjenjivanja verbalna kohezija, koja je relevantna i za naše istraživanje. Za vrijeme vrednovanja, shodno cilju, na nivou doslovne prepiske nije sadržaj prisjećanja od prvenstvenog značaja, već takozvana kohezija, u kojoj se doživljaj vezivanja pojavljuje. Za vrednovanje intervjua koristili smo relevantna komunikaciona pravila, tzv. konverzacione maksime, utvrđene od strane engleskog jezičkog filozofa Paula Gricea. Iako smo prilikom obavljanja i obrađivanja intervjua proučavali samo jedan aspekt veze vođa-sljedbenik (vođu), prema tome nismo mogli dobiti cjelovitu sliku vezivanja, svakako možemo utvrditi da pomoću dviju metoda koje smo koristili (AAI i Grice maksime) na neposredniji način možemo doći do veze vođa-sljedbenik, odnosno bliže doći do konkretnih informacija o vođi i vezivanju vođe. Osim toga, na osnovu tipa vezivanja možemo da dođemo do zaključaka o prirodi veze vođe-sljedbenik, odnosno o metodi praćenja.

Ključne riječi: vjerska psihologija, interdisciplinarnost, veza vođa-sljedbenik, vezivanje, teorija vezivanja, intervju vezivanja kod odraslih (AAI), duhovni vođa, kohezija, Grice maksime, prepričavanje zivotopisa

RITA FÓRIS-FERENCZI (str. 201)

Tradicija – opterećeno nasljedje i plodna „predrasuda“: Stanje naobrazbe i pedagogije u Rumuniji za vrijeme diktature: Stanje pedagogije za vrijeme rumunjske diktature ne može se odvojiti od politike društva (koja je bila podređena partijskoj ideologiji), i od političkog cilja preobrazovanja društva u duhu komunizma. Naobrazba je imala značajnu ulogu u ostvarivanju

1788-4934 / $ 20.00 © 2008 *Akadémiai Kiadó, Budapest*

ovog sveobuhvatnog vaspitnog ideala. U ovom kontekstu je mogao samo jedan – u političko ruho sakriven – pedagoški pogled doći do izražaja: onaj, koji je najviše služio aktuelnim interesima vlade. Zbog ove određenosti studija koristi perspektivu politike obrazovanja da bi predstavila stanje pedagogije u vrijeme diktature: analizira zakone naobrazbe, koji su u periodima diktature odredili preobražaj sustava školstva, strukture i tipove škola. Reforme su promijenile strukturu i sadržaj visoke naobrazbe, kao i status pedagogije kao nauke. Preduvjet podređenosti naobrazbe ekonomskom razvitku zemlje i vaspitanju omladine u duhu komunizma jeste stroga centralizacija sustava zemlje. Prilikom analiziranja centralizovane upravne naobrazbe studija ističe one karakteristike, koje su - kao rezultati preobražaja sustava škola u državni monopol – tijesno povezani sa vladajućim pedagoškim pogledom. To su: preobražaj strukture predmeta, reguliranje programa naobrazbe jedinstvenim sadržajem, sustav „jednog udžbenika“, i stroga selekcija sadržaja. Ovo reguliranje je postalo savršeno sredstvo za kontroliranje rada nastavnika, a određivalo je i tumačenje uloga nastavnika. Sa druge strane je na dugi period sačuvalo pedagoške poglede koji su orijentisani ka znanju i naučnom mišljenju, i naučnim pojmovima. Razumijevanje stanja naobrazbe i pedagogije za vrijeme diktature je od prevashodne važnosti, jer je inercija sustava naobrazbe, koja potiče iz nasljeđa prošlosti, jedna od značajnih prepreka realizacije rumunjske reforme naobrazbe i dovođenja u pitanje okorijelog pedagoškog pogleda.

Ključne riječi: pedagogija, Rumunija, komunizam, državni socijalizam, diktatura, povijest, retrospektiva, pomoćno zanimanje, centralizovana uprava naobrazbe, orijentisanost ka znanju

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (str. 227)

Put ka demokraciji u mađarskoj nauci vaspitanja i sustavu školstva: Studij predstavlja dvije velike povijesne promjene nakon Drugog svjetskog rata u Mađarskoj preko nauke vaspitanja i sustavu naobrazbe – nadu demokratskog obnavljanja i njegovog gušenja poslije 1945. godine, i pokušaje povraćaja i razvitka pluralnog, demokratskog društva i sustava naobrazbe 90-tih godina XX stoljeća, nakon pada diktature. Prvi dio studija pokazuje – preko promijena nauke o vaspitanju – poslijedice preuzimanja vlasti političke diktature po sistem naučnih institucija, stručnih časopisa, stručno javno djelanje i po sudbine pojedinih istraživača. Studij predstavlja poslijeratne iluzije, nadu izgradnje demokratskog mađarskog društva, obnavljanje raznih pedagoških pravaca, duhovno-naučne kulturne pedagogije, vaspitanja nacije, narodnih pokreta i pravaca reformske pedagogije, kao i realizaciju stručnog pluralizma. Sljeduju „rezultati“ preuzimanja komunističke vlasti, osnivanje političke kontrole sistema naučnih institucija, potpuno političko preformulisanje stručnih manifestacija, protjerivanje građanskih pedagogija (obrazovanja), postavljanje postrance njihovih predstavnika, bez obzira na to da li su im pogledi bili u suprotnosti sa socijalnim idejama ili su bili usko povezani sa njima, odnosno da li su u svojim stavovima odabrali političko suprotstavljanje ili prilagođavanje u raznoj mjeri. Drugi dio studija ilustruje podlogu raznih pogleda za izgradnju demokratskog društva, preko ukazivanja na političke, ekonomske i društvene razloge pada diktature. Osim toga, studij pokazuje pozadinu ideja koje su bile izgrađene na domaćem tlu, a naglašavale kontinuitet, kao i pokušaje preuzimanja primjera zapadnih demokracija, i konačno predstava koje ističu jedinstvenost Centralno-istočno Europejskog puta. Rezultat triju političko-društvenih pristupa jesu tri različita sistema školstva i naobrazbe, koji se zasnivaju na različitim vrijednosnim sistemima. Ove stručne razlike su postale – zbog preferencija političkih stranaka – sredstva u sukobima stranaka, i na taj način su predstavljale ozbiljne prepreke u ostvarivanju demokratskih promjena. Na kraju studija nalazimo su-

miranje neophodnih promjena, koje su osnovni preduvjeti decentralizacije i demokratizacije sistema naobrazbe, prihvaćanja pedagoškog pluralizma, novog pogleda o ulozi škole i pedagoga, o tumačenju pedagoške slobode i odgovornosti, o školama otvorenim ka društvu i roditeljima, i o neophodnosti obnove edukacije pedagoga.

Ključne riječi: pedagogija, Mađarska, komunizam, državni socijalizam, diktatura, povijest, retrospektiva, pomoćno zanimanje, sistem školstva, reforma naobrazbe

ŽELJKO BURCAR (str. 243)

Obrazovanje kao strateški cilj u neprofitnom sektoru u hrvatskoj, poslije komunizma i rata: U proteklih petnaest godina u hrvatskom društvu učinjeni su značajni napori u podizanju kvalitete liderstva u profitnom i neprofitnom sektoru. U neprofitnom sektoru edukacije i treninzi institucionalno su organizirani za lidere u nevladinim, vjerskim i humanitarnim organizacijama kao i u ustanovama obrazovanja i socijalne skrbi. Isto tako mnogo je neformalnih oblika obrazovanja provođeno od strane neprofitnih organizacija, Republika Hrvatska definirala je obrazovanje kao strateški cilj. Istraživanja i iskustvo u obrazovnom sustavu pokazuju važnost menadžmenta i liderstva u obrazovnim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi. Možemo se složiti da nedostatak znanja i vještina dovodi do siromaštva. Čini se razumnim kako je podizanje kvalitete liderstva u obrazovnom sustavu jedan od prvih strateških točaka razvoja. Sukladno tome podizanje razine kvalitete menadžmenta ovisi o efikasnosti i efektivnosti obrazovnog sustava. Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj strateški cilj. Obrazovanje je dio neprofitnog sektora. Obrazovanje se temelji na neprofitnim vladinim ustanovama, školama, ali ponuditelji obrazovnih usluga su također i druge profitne i neprofitne organizacije. U svrhu traženja odgovora na otvorena pitanja oko obrazovnih potreba lidera, kvalitete u obrazovnom sustavu kao i u cijelom neprofitnom sektoru, provode se mnoga istraživanja.

Ključne riječi: neprofitni, nevladin, javni sektor, civilno društvo, obrazovne ustanove, ustanove socijalne skrbi, obrazovanje, kvaliteta, obrazovna istraživanja

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (str. 253)

Religiozna vjera i sagorjevanje (burn-out): Cilj istraživanja bio je proučavanje veze između religioznosti i burn-out-a u krugu medicinskih sestara. U stručnoj literaturi je sve više dokaza o tome da religioznost može biti na mnogo načina od pozitivnog utjecaja kako na tjelesno, tako i na duševno zdravlje. Iako mnogo istraživanja ispituje povezanost između religioznosti i duševnog zdravlja, kao i pojavu burn-out-a, po našim saznanjima još nisu proučavali vezu između religioznosti i burn-out-a. Prvobitni cilj nam je bio da otkrijemo da li se može naučnim sredstvima dokazati veza između ove dvije oblasti. Uzorak se sastojao od 94 medicinske sestre, koje su radile pored bolesničkih kreveta više od pet godina. Religioznost smo mjerili učestalošću odlazaka u crkvu, subjektivnim sudom o važnosti religioznosti, kao i skalom religioznosti nakon kritike (PCBS). Ovaj upitnik ističe četiri religiozna stava prema uključivanju i isključivanju transcendenta, kao i prema dimenzijama simboličkog ili bukvalnog tumačenja. Prema rezultatima nije bilo povezanosti između dobi, odnosno radnog staža i mjere burn-out-a. S druge strane sva tri aspekta religioznosti su pokazala signifikantnu negativnu povezanost između religioznosti

i burn-out-a: statistički značajnu negativnu povezanost smo našli između subjektivne važnosti religioznosti i burn-out-a, kao i između učestalosti odlazaka u crkvu i burn-out-a. Od religioznih stavova mjerenih PCBS skalom također su nađene negativne veze između oblika stavova koji uključuju transcendenta i mjere burn-out-a. Ovi rezultati ukazuju na to da religioznost može biti važan zaštitni faktor protiv sagorjevanja (burn-out-a) u slučaju medicinskih sestara.

Ključne riječi: religiozna vjera, sagorjevanje (burn-out), pomoćna zanimanja

CZECH ABSTRACTS
TSCHECHISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (s. 171)

Zkoumání citových vazeb u duchovních vůdců v různých náboženských komunitách: V posledních letech roste zájem o náboženské fenomény i v oblasti různých akademických disciplin. Rozmanitost náboženských fenoménů vyžaduje při snaze o vědecké pojetí využití různých výzkumných metod. Při našem výzkumu jsme využili metod dřívějších studií, které se zaobírají vztahem „mistr-žák“. Základem prvního výzkumu, na kterém jsme stavěli, byly rozhovory AAI, pomocí nichž byly posuzovány citové vazby (v dospělosti) duchovních vůdců různých náboženských komunit. Základním teoretickým předpokladem této metody je, že citové vazby navázané v dětství slouží jako základ při tvorbě/formování citových vazeb v dospělosti. Zážitky a zkušenosti jedinců, jejich schopnost je reflektovat stejně jako jejich afektivní kognitivní flexibilitu lze vyhodnotit na základě slovního líčení dotazovaných osob. Tato metoda (citové vazby raného dětství ovlivní vazby v dospělosti) umožnila další výzkum v 90-tých letech, který se zabýval citovými vazbami v dospělosti. V rámci těchto výzkumů bylo zjištěno, že způsob jazykového vyjádření zkoumaných osob odráží typ citové vazby, což umožňuje bližší hodnocení těchto vazeb. Právě tyto aspekty jsou zkoumány prostřednictvím metody AAI, které zkoumá struktury výrazů/pojmů relevantních pro popis citových vazeb a jazykovou koherenci rozhovoru, který je přepsán do písemné formy, v níž je sledována jazyková koherence, nikoliv obsah dílčích příběhů. Při vyhodnocování takto získaných rozhovorů se využívají tzv. „konverzační maxima“ anglického lingvisty Paule Griceho a jeho pravidla relevantní komunikace. V rámci našeho výzkumu jsme se, na rozdíl od předchozích výzkumů, soustředili pouze na roli „mistra“, čímž jsme nepostihli celý rozsah citové vazby, ale věříme, že jsme získali důležité a konkrétní informace prostřednictvím metody AAI a maxim Paule Griceho. Popsání typů citové vazby (mistr-žák) nám umožnilo pochopení jednoho důležitého a velmi typického vztahu.

Klíčové výrazy: náboženská psychologie, interdisiplinarita, vztah mistra a žáka, vazba, citová vazba, AAI – Interview o citové vazbě v dospělosti, spirituální lídr, griceová maxima, povídání

RITA FÓRIS-FERENCZI (s. 201)

Tradice – břemeno dědictví a možný předsudek. Role vzdělání a pedagogiky v rumunském režimu: Politická situace a ideologické aspekty zásadně ovlivňovaly situaci v pedagogice, která se v době rumunského režimu vyvíjela ruku v ruce s politickým úkolem komunistického přeškolování. Vzdělání hrálo při provádění naplňování koncepce tohoto přeškolení klíčovou roli. A v tom smyslu byla jedinou přijatelnou pedagogickou (a zároveň politickou) metodou ta, která nejlépe sloužila zájmům moci. Vzhledem k těmto skutečnostem se studie, paralelně k průběžné exkurzi do stavu vzdělávání, zaměří na politiku vzdělávání. Provede analýzu vzděláva-

cích opatření, která určovala a zakládala školní systém a jeho strukturu a obnovila v diktatuře určité typy vzdělání. Tyto reformy změnily strukturu a obsah systému vyššího vzdělání a zrušily statut pedagogické fakulty. Jako důsledek komunistické ideologie a pod vlivem průmyslové a hospodářské situace došlo k silné centralizaci vzdělávání. Na základě hodnocení centralizovaného vzdělání a následkem monopolizace školního systému vyjadřuje studie charakteristiky dominantního pedagogického zřetele: změna vzdělávacích komponentů, vytvoření předběžných osnov a popisných metod za účelem formulování standardních opatření a rigorózního rozdělování obsahu. Tato vstupní opatření se stala velmi účinným prostředkem pro řízení učitelské práce a upevňování pozic dalších generací učitelů. Na druhou stranu však likvidovala analytický způsob myšlení a přirozené pedagogické myšlení a všeobecným měřítkem úspěšnosti těchto opatření bylo pouze zvládnutí faktických údajů. Porozumění stavu vzdělávání a pedagogiky je významné proto, protože právě toto dědictví a upevněný pedagogický zřetel je nadále překážkou uskutečňování reforem v současném rumunském školství.

Klíčové výrazy: pedagogie, Rumunsko, komunismus, státní socialismus, diktatura, dějiny, přehled, pomocné povolání, centralizované řízení vzdělávání, lexikální znalost

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (s. 227)

Cesta k demokracii v maďarské pedagogice a školním systému: Tato studie představí dvě historické změny v oblasti vývoje pedagogiky a vzdělávacího systému, ke kterým došlo v Maďarsku po II. světové válce. První, v době nadějné demokratické renovace, po které následovalo její zhroucení po roce 1945. Druhá, v době pádu komunistického režimu a změn kolem roku 1990. Zde bude stěžejním cílem zmapovat zavádění plurálního, demokratického společenství, které podporuje obnovu a rozvoj školního systému. První část této studie se zabývá následky přenosu moci politické diktatury do oblasti pedagogiky, přičemž prošetřuje jeho vliv na struktury vědeckých institucí a osudy odborných časopisů, odborné veřejnosti i jednotlivých odborníků. Studie se zabývá poválečnými iluzemi, nadějemi na vybudování maďarského demokratického společenství, přičemž popisuje objevování různých pedagogických metod, kulturní pedagogiky duševní vědy, návrh na systém vzdělávání národa, podněcování vzniku lidových hnutí, reformní pedagogická hnutí a nastolování pluralismu v odborné literatuře. Dále se zabývá dopady přenosu komunistické moci, vytvářením politického kontrolního systému pro vědecké instituce, politizací odborné veřejnosti, ovlivňováním civilní pedagogiky mocenskými zájmy. Bylo obyčejné přehlížení pedagogických odborníků bez ohledu na jejich zaměření, zda jsou pro nebo proti pojetí sociální politiky, jestli vybrali buď otevřenou politickou konfrontaci nebo souhlas. Druhá část studie poukazuje na politické, ekonomické a společenské důvody pádu komunistického režimu a prostřednictvím nich popisuje pozadí různých způsobů řešení demokratického budování nového společenství, které vycházejí buď ze samotné podstaty charakteristického myšlení středoevropského prostoru, nebo na něj volně navazuje, nebo čerpá ze západního demokratického pokrokového myšlení. Důsledkem čerpání z těchto tří rozdílných politických/společenských postupů je vznik tří různých vzdělávacích systémů nebo způsobů řízení výuky, jež jsou odborně nesourodé. Tato nesourodost vyústila v politické střety a stala se překážkou při uskutečňování demokratických změn. Na závěr studie shrnuje nejdůležitější a nejakutnější potřeby změn a základní požadavky na decentralizaci a demokratizaci školního systému. Analyzuje potřebu nastolení plurality v pedagogice, nové role školy a pedagogiky, pedagogické ne-

závislosti a odpovědnosti a typy otevřené školy spolupracující s rodiči a společností a možnosti modernizace školení učitelů.

Klíčové výrazy: pedagogika, Maďarsko, komunismus, státní socialismus, diktatura, dějiny, přehled, pomocné povolání, školní systém, výukové reformy

ŽELJKO BURCAR (s. 243)

Vzdělávání jako strategický cíl chorvatského neziskového sektoru po pádu režimu a občanské válce: Chorvatské společenství vynaložilo v posledních 15 letech značné úsilí na zvýšení kvality řízení v ziskovém i neziskovém sektoru. V neziskovém sektoru byl na nevládní úrovni realizován vzdělávací a školící program, který se zaměřoval na vedoucí pracovníky církevních a charitativních organizací a veřejných/civilních školních a sociálních institucí. Neformální, doplňkové školení poskytovaly rovněž neziskové organizace jako např. Otevřené společenství („Open Society"). Chorvatsko určilo školení, výuku a vzdělávání jako celkový strategický cíl. Výsledky výzkumu potvrzují důležitost kvalitního řízení a organizace jak ve vzdělávacích institucích, tak v systému sociálních služeb. Klíčovým argumentem zmíněného cíle je, že nedostatečné vzdělání je jednou z příčin chudoby, a je tudíž zřejmé, že zajištění jakosti řízení školního/vzdělávacího systému hraje v rozvojovém programu strategickou roli. Při rozvoji kvality řízení je třeba mít na zřeteli účinnost a efektivnost školního systému. Chorvatská a německá charita společně s německou vládou již zahájily novou misi a rozhodly o podpoře formálního školního systému (v rámci programu tzv. Řízení neziskových organizací a veřejných orgánů), která bude určena na rozvoj školení vedoucích neziskových organizací. Vzdělávání je strategickým cílem Chorvatska. Ze statistického hlediska je vzdělávání součástí neziskového sektoru. Vzdělávání v Chorvatsku je poskytováno státními neziskovými organizacemi (vzdělávací střediska, školy), ovšem odborná školení poskytují jak ziskové, tak neziskové orgány. Odborníci dostali za úkol najít odpovědi na stále otevřené otázky týkající se nutnosti zlepšení kvality vzdělávání vedoucích pracovníků a také klíčové oblasti kvality odborného školního a celého neziskového sektoru.

Klíčové výrazy: neziskový sektor, veřejný sektor, občanská společnost, vzdělávací organizace, organizace sociálních služeb, vzdělávání, kvalitní, výzkum

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (s. 253)

Náboženství a deziluze: Cílem našeho výzkumu je objevit vztah mezi náboženstvím a deziluzí v profesi zdravotní sestry. Zjištění odborné literatury neustále potvrzují pozitivní dopad náboženství na tělesné i duševní zdraví. Mnoho výzkumů sice zkoumalo vztah náboženství a duševního zdraví, avšak možné dopady nebo vztah mezi náboženstvím a deziluzí zatím prošetřeny nebyly. Naším prvotním cílem bylo objevit možné vztahy mezi těmito dvěma oblastmi vědeckým způsobem. Vzorkem byla skupina skládající se z 94 zdravotních sester, které alespoň 5 let pracovaly v přímém kontaktu s nemocnými. Měřítko intenzity, s jakou každá zúčastněná praktikuje víru, jsme se rozhodli stanovit na základě pravidelnosti jejich docházení do kostela, dle důležitosti subjektivního náboženství a použitím škály postkritického náboženského přesvědčení (PCBS). Zmíněná škála, která vlastně funguje jako dotazník, rozlišuje 4 náboženské postoje,

a to dle převzetí nebo odmítání transcendence a s ohledem na symbolické nebo popisné vysvětlení entity. Na tomto základě se domníváme, že jsme vyloučili souvislost mezi deziluzí, věkovou hranicí a délkou praxe v oboru. Oproti tomu, všechny tři náboženské aspekty ukázaly signifikantní negativní souvislost mezi náboženstvím a deziluzí. Signifikantně negativní vztah jsme zaznamenali i mezi důležitostí subjektivního náboženství a deziluzí, pravidelností docházení do kostela a deziluzí. Náboženské postoje dle škály PCBS také ukázaly negativní souvislost mezi převzetím transcedence a mírou deziluze. Naše výsledky tedy potvrdily, že náboženství je při práci zdravotních sester důležitým faktorem v boji proti deziluzi.

Klíčové výrazy: náboženská věrnost, rozčarování, pomocné služby

ENGLISH ABSTRACTS
ENGLISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRACTS

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (p. 171)

'Linguistic Traces': Studying the Attachment of Spiritual Leaders in Different Religious Communities: In the past decade various academic disciplines also showed an increase of interterest towards religious phenomena. The diversity of religious phenomena requires us to carry out the scientific study of religion using various tools. The current study provides a glimpse at the research examining religious relationships that in the literature of psychology of religion are described as 'mentor–student' relationships. Adult Attachment Interviews (AAI) conducted with spiritual leaders of various religious communities formed the basis for the study. Childhood attachment processes determine how attachment happens in adult relationships. The degree to which attachment experiences have been processed, as well as the reflective and affective-cognitive flexibility of the individual can be assessed based on their linguistic manifestations. The conviction of the followers of attachment theory, according to which earlier attachment experiences influence the relationships of adult individuals, prompted researchers in the nineties to examine the attachment representation of adults. They recognised that the attachment style of adults may be determined through an analysis of the linguistic expression of attachment experiences. In order to examine and operationalise the linguistic structure of attachment-relevant statements, they developed the Adult Attachment Interview (AAI), an important evaluation consideration of which is linguistic coherence that is also relevant to our study. In accordance with the goal, during analysis of the verbatim transcription level it is not the contents of the story recalled that is of primary interest, but the so-called *coherence,* which reflects the relational experience. In analysing interviews, relevant communication rules, so-called conversation maxims – determined by the British philosopher of language Paul Grice – were used. Although during recording and processing interviews only one side of the mentor–student relationship (mentor) was examined, and therefore a comprehensive view of attachment could not be obtained, as a minimum it can be determined that with the help of the two methods (AAI and Grice's maxims) used by the authors, mentor–student relationships and more precisely specific information related to the mentor and attachment of the mentor could be more directly accessed. Furthermore, based on the type of attachment, conclusions can be drawn about the nature of the mentor–student relationship and the method of follow-up.

Keywords: psychology of religion, interdisciplinarity, mentor–student relationship, attachment, attachment theory, Adult Attachment Interview (AAI), spiritual leader, coherence, Grice's maxims, biography narration

RITA FÓRIS-FERENCZI (p. 201)

Tradition – A Heavy Heritage and a Fertile 'Prejudice': The Conditions of Education and Pedagogy in Rumania in the Time of the Past Dictatorship: In the period of dictatorship in Rumania, the situation of pedagogy was inseparable from social politics that were subordinated to considerations of party ideology, the political task of reeducating society in the communist spirit. Education played an important role in implementing this comprehensive pedagogy ideal. In this context a single approach of pedagogy − hidden behind a political mask − was allowed to prevail, one that best served the current interests of power. As a result of this predetermination the study uses an education policy perspective in presenting the status of pedagogy in the era of the past dictatorship: it analyses education laws that determined the transformation of the system, structure and types of schools in the periods of dictatorship. The reforms changed the structure and contents of higher education, and as part of this the status of the pedagogy program. Subordinating education to the industrial and economic development of the country and the training of youth in the communist spirit, assumed a strictly centralised control of the system. In analysing the centralised governance of education, the study highlights the characteristics that were more closely related to the prevailing view in pedagogy as a result of the school system becoming a state monopoly: the reform of the subject structure, the uniform control of content ensured through prescriptive, rationing curricula, the single textbook system, and the strict selection of content. This input regulation proved to be the perfect tool for controlling the work of teachers, and also determined the interpretation of teachers' roles. At the same time, for a long time it preserved knowledge-centred approaches to pedagogy, aimed at establishing scientific thinking and concepts. Understanding the conditions of education and pedagogy in the era of the past dictatorship is important because the inertia of the education system resulting from its past heritage is one of the main obstacles to the development of the education reform in Rumania, to questioning and renewing the solidified approach to pedagogy.

Keywords: pedagogy, Rumania, communism, state socialism, dictatorship, history, retrospect, helping profession, centralised education control, knowledge-centred approach

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (p. 227)

Towards Democracy in the Hungarian Science of Education and School-System: Through the developments of the education sciences and the education system, this study presents two major historical changes of the post World War II period in Hungary – hopes regarding democratic reconstruction and their quelling after 1945, and the aspirations of the years of political change in the 1990s following the collapse of the communist dictatorship to restore and develop a pluralised, democratic society and education system. Through the changes to the conditions surrounding education sciences, the first part of the study displays the consequences of the political dictatorship taking over power, regarding the development of scientific institutions, professional journals, the professional sphere and the lives of individual researchers. It introduces the illusions of the post-war years, the hope of constructing a democratic Hungarian society, the revival of various schools of pedagogy (human sciences, cultural pedagogy, nation-education, popular movements and reform pedagogy trends), and the realisation of pluralism in professional literature. This is followed by the 'results' of the communist takeover – establishing political control over scientific institutions, steeping professional manifestations in politics, per-

secuting civil pedagogies, and sidelining their representatives, regardless of whether their views were opposed or closely related to socialist ideals, and whether they chose political opposition or varying degrees of conformism in their individual behaviour. Pointing to the political, economic and social reasons for the collapse of the dictatorship, the second part of the study lays out the background of the different views concerning the construction of a democratic society – the concepts building on Hungarian precedents and stressing continuity, the efforts calling for copying the examples of western democracies, and finally the proposals drawing on a trusted and particular Central and Eastern European way. The results of the three political and social approaches are three different school systems, education governance systems that are based on different sets of values. As a result of political preferences, these differences on the professional level turned into ammunition in the fight between parties, and consequently raise serious barriers in the way of carrying out democratic change. The final part of the study summarises the changes required that are the basic conditions for decentralising and democratising the education system – accepting pluralism in pedagogy, a new approach to the role of the school and teacher, to understanding freedom and responsibility in pedagogy, to schools open towards society and the parents, and to the necessity of new procedures in the training of teachers.

Keywords: pedagogy, Hungary, communism, state socialism, dictatorship, history, retrospect, helping profession, school system, education reform

ŽELJKO BURCAR (p. 243)

Education as a Strategic Goal in the Croatian Non-Profit Sector after Communism and the War: In the past fifteen years considerable efforts have been made in Croatian society to increase the quality of leadership in both the non-profit as well as the profit sector. In the non-profit sector education and training have been realised for leaders in non-governmental, faith and charity organisations as well as in public, educational and social care institutions. As well as many informal additional forms of education (improvement, advanced training, work on oneself) much education has been provided by non-profit organisations, for example the Open Society. Croatia defines education as a strategic goal. Inside the educational system research and experience show the importance of management and leadership in educational institutions as well as in the social care system. We are of the opinion that lack of knowledge and skills adds up to poverty. It makes sense that increasing the quality of leadership in the educational system should be one of the first strategic points for development. An improvement in the quality of management is dependent on the efficiency and the effectiveness of the educational system. Caritas Croatia, through a new mission in cooperation and partnership with Caritas Germany, Deutscher Caritasverband and the German government, has established a formal educational system for leadership in non-profit organisations through postgraduate study: Management for Non-profit Organisations and Social Advocacy. Education is a part of the non-profit sector described in diagrams. Education basically rests on non-profit governmental institutions (institutions for education, schools), but educational suppliers are both profit and non-profit organisations. Research was conducted in order to find the answers to omit open questions about leaders' educational needs and the key of quality in the educational system as well as in the whole non-profit sector.

Keywords: non-profit, non-governmental, public sector, civil society, educational institutions, social care institutions, education, quality, educational researches

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (p. 253)

Religious Belief and Burnout: The aim of the study was to explore the connection between religious belief and burnout in a sample of hospital nurses in Hungary. There is a growing body of evidence that religion can influence physical and mental health in many positive ways. However, despite the large number of studies in the field of religion and mental health, as well as in the field of burnout, the relationship between religion and burnout, to the authors' best knowledge, has not been studied yet. The authors' primary aim was to investigate if any link can be proved on empirical bases between these two fields. The sample consisted of 94 nurses, who had been working beside sick-bed for at least 5 years. The measures for religiosity were frequency of church attendance, subjective religiosity, and the Post-Critical Belief Scale (PCBS) distinguishing four types of religious attitudes along the two dimensions of inclusion vs. exclusion of transcendence and symbolic vs. literal interpretation. Burnout was assessed by the Maslach Burnout Inventory (MBI). Results showed no significant connection between burnout and either age or with the number of years spent at work. On the other hand, data from all the three measures of religiosity provided evidence for significant linear negative relationship between religiosity and burnout: there was a statistically significant negative relationship between subjective importance of religiosity and burnout, as well as between the frequency of church attendance and burnout. Regarding religious attitudes measured by PCBS, the two attitude types characterised by the inclusion of transcendence were negatively linked to burnout scores. These results suggest that religiosity might play an important role as a protective factor against burnout with hospital nurses.

Keywords: religious belief, burnout, helping professions

GERMAN ABSTRACTS
DEUTSCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ZUSAMMENFASSUNGEN

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (S. 171)

„Rede-Spuren": Untersuchung der Bindung von spirituellen Leitern in verschiedenen religiösen Gemeinschaften: Im vergangenen Jahrzehnt ist das Interesse an religiösen Phänomenen auch in den verschiedenen akademischen Disziplinen immer größer geworden. Die Pluralität der religiösen Phänomene erfordert, zur wissenschaftlichen Untersuchung von Religion differenzierte Instrumente einzusetzen. Die vorliegende Studie steckt sich zum Ziel, in die Forschung zu den religiösen Beziehungen, die in der einschlägigen Fachliteratur als „Meister-Schüler-Beziehung" bezeichnet werden, einen Einblick zu geben. Zu diesem Zweck wurden AAI Interviews mit spirituellen Leitern verschiedener religiöser Gemeinschaften aufgenommen. Die Bindungsprozesse in der Kindheit bilden die Grundlage dafür, wie sich die Bindung später in den Erwachsenenbeziehungen ausprägt. Der Verarbeitungsgrad von Bindungserfahrungen und die emotional-kognitive und reflexive Flexibilität der befragten Person können aufgrund ihrer sprachlichen Äußerungen beurteilt werden. Die Erkenntnis der Bindungstheoretiker, dass sich vorangegangene Bindungserfahrungen auf die Beziehungsgestaltung des Erwachsenen auswirken, regte die Forscher in den 90er Jahren dazu an, die Bindungsrepräsentation der Erwachsenen zu untersuchen. Es wurde erkannt, dass auch die Bindungsrepräsentation von Erwachsenen eingeschätzt und gemessen werden kann, und zwar über die Analyse von sprachlichen Beschreibungen der Bindungserfahrungen. Um die sprachliche Organisation von bindungsrelevanten Aussagen identifizieren und operationalisieren zu können, wurde das semistrukturierte Bindungsinterview „Adult Attachment Interview (AAI)" entwickelt. Als wichtiges Auswertungskriterium des AAI gilt die – auch für unsere Untersuchung relevante – sprachliche Kohärenz. Daher steht in der Auswertung der Interviews auf wörtlicher Transkriptebene nicht der Inhalt der erinnerten Geschichte im Fokus, sondern die sog. *Kohärenz*, in welcher die Beziehungserfahrung dargestellt wird. Zur Auswertung der Interviews wurden die vom englischen Sprachphilosophen Paul Grice festgelegten relevanten Kommunikationsregeln, die sog. Konversationsmaximen herangezogen. Obwohl bei der Aufnahme und Bearbeitung der Interviews nur die eine Seite der Meister-Schüler-Beziehung (Meister) untersucht und die andere (Schüler) ausgeblendet wurde und daher kein vollständiges Bild von dieser Bindungsbeziehung gewonnen werden konnte, war festzustellen, dass die eingesetzten Methoden (AAI und die Maximen von Grice) konkrete Informationen über die Meister-Schüler-Beziehung und den Bindungsstil des jeweiligen Meisters auf unmittelbarere Weise zugänglich machen. Aus dem Bindungstyp kann weiters auf den Charakter der Meister-Schüler-Beziehung bzw. auf die Art und Weise der Begleitung geschlossen werden.

Schlüsselbegriffe: Religionspsychologie, Interdisziplinarität, Meister-Schüler-Beziehung, Bindung, Bindungstheorie, Erwachsenen-Bindungsinterview (AAI), spirituelle Leiter, Kohärenz, Gricesche Maximen, autobiographische Erzählung

RITA FÓRIS-FERENCZI (S. 201)

Tradition als belastendes Erbe und produktives „Vorurteil": Die Situation des Unterrichtswesens und der Pädagogik in Rumänien während der Diktatur: Die Situation der Pädagogik während der Zeit der Diktatur in Rumänien kann nicht unabhängig von der gänzlich parteiideologischen Prinzipien unterliegenden Sozialpolitik und der politischen Aufgabe der Umerziehung der gesamten Bevölkerung im Geiste des Kommunismus betrachtet werden. Der Unterricht spielte in der Verwirklichung dieses umfassenden Erziehungsideals eine wichtige Rolle. In diesem Kontext konnte nur eine einzige – politisch getarnte – pädagogische Betrachtungsweise zur Geltung kommen, jene, die die aktuellen politischen Interessen am besten bediente. Angesichts dieser Determiniertheit behandelt vorliegende Studie die Analyse der Situation der Pädagogik während der Diktatur aus unterrichtspolitischer Sicht: Sie unterzieht jene Unterrichtsgesetze der Analyse, die in den verschiedenen Etappen der Diktatur die Restrukturierung des Schulsystems, der Schulstruktur und der Schultypen bestimmt haben. Die Reformen haben auch Struktur und Inhalt des Hochschulwesens und innerhalb dessen den Status des Faches Pädagogik verändert. Die Unterordnung des Unterrichtswesens unter die industrielle und wirtschaftliche Entwicklung des Landes und die Erziehung der Jugend im Geiste des Kommunismus setzten eine strenge Zentralisierung des Systems voraus. Bei der Untersuchung der zentralisierten Führung des Unterrichtswesens analysiert vorliegende Studie die Folgen der Erhebung des Unterrichtswesens zum Staatsmonopol und hebt jene Charakteristika hervor, die mit der dominanten pädagogischen Betrachtungsweise in engerem Zusammenhang stehen: die einheitliche Unterrichtsregelung durch präskriptive und dosierende Lehrpläne, einheitliche und alleinige Lehrbücher und strenge Selektion der Lerninhalte. Diese Inputregelung wurde zum perfekten Mittel der Kontrolle der Arbeit der Pädagogen und bestimmte auch das Rollenverständnis der Lehrer. Gleichzeitig konservierte sie für lange Zeit die informationszentrierten, auf Herausbildung wissenschaftlichen Denkens und wissenschaftlicher Terminologie gerichteten pädagogischen Betrachtungsweisen. Das Verständnis der Situation von Unterricht und Pädagogik während der Diktatur ist wesentlich, denn die aus dem Erbe der Vergangenheit stammende Trägheit des Unterrichtswesens ist eines der wesentlichen Hindernisse für die Entfaltung der Unterrichtsreform in Rumänien und die Hinterfragung und Erneuerung der versteinerten pädagogischen Betrachtungsweise.

Schlüsselbegriffe: Pädagogik, Rumänien, Kommunismus, Staatssozialismus, Diktatur, Geschichte, Rückblick, helfender Beruf, zentralisierte Steuerung des Unterrichtswesens, Informationszentrierung

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (S. 227)

Der Weg in die Demokratie in der Erziehungswissenschaft und im Schulsystem in Ungarn: In der Studie werden am Beispiel der Entwicklung der Erziehungswissenschaft und des Schulsystems die beiden großen historischen Umbrüche in Ungarn in der Zeit nach dem 2. Weltkrieg dargestellt: die Hoffnungen auf einen demokratischen Wiederaufbau nach 1945 und deren Vernichtung sowie die Bemühungen um die Wiederherstellung und Weiterentwicklung einer pluralistischen, demokratischen Gesellschaft mit einem ebensolchen Schulsystem in den Jahren der Wende nach dem Zerfall der Diktatur 1990. Der erste Teil der Untersuchung zeigt am Beispiel der Entwicklung der Lage der Erziehungswissenschaft die Folgen der Machtüber-

nahme der politischen Diktatur für die Entwicklung des Systems wissenschaftlicher Einrichtungen, von Fachzeitschriften, des akademischen Lebens und des Schicksals einzelner Wissenschaftler. Behandelt werden die Illusionen der Nachkriegsjahre, die Hoffnung auf den Aufbau einer demokratischen ungarischen Gesellschaft, die unterschiedlichen pädagogischen Strömungen, die Wiederbelebung von geisteswissenschaftlicher Kulturpädagogik, Volkserziehung, nationalen Bewegungen und reformpädagogischen Richtungen und die Realisierung eines Pluralismus in der Fachliteratur. Darauf folgt die Darstellung der „Ergebnisse" der kommunistischen Machtübernahme: der Schaffung einer politischen Überwachung des wissenschaftlichen Lebens, der vollständigen Politisierung fachlicher Veröffentlichungen, der Verfolgung jeglicher bürgerlicher Pädagogik und der Ausschaltung ihrer Repräsentanten, unabhängig davon, ob ihre Anschauungen den sozialen Ideen eng verbunden waren oder im Gegensatz zu ihnen standen, ob sie für ihr persönliches Verhalten den politischen Widerstand oder einen bestimmten Grad der Anpassung wählten. Der zweite Teil der Untersuchung zeigt mit Hilfe der Darstellung der politischen, wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Gründe für den Zerfall der Diktatur die Hintergründe der unterschiedlichen Anschauungen über den Ausbau der demokratischen Gesellschaft: auf der Vorgeschichte aufbauende Vorstellungen, die die Kontinuität betonten, Bemühungen um die Übernahme von Elementen der westlichen Demokratien sowie die Überzeugung, die auf einen eigenen mitteleuropäischen Weg vertraute. Die Konsequenz aus diesen drei politisch-gesellschaftlichen Standpunkten sind drei unterschiedliche schul- und bildungspolitsche Systeme, die auf verschiedenen Wertsystemen basieren. Diese Unterschiede auf Fachebene wurden entsprechend der Präferenzen der politischen Parteien für Parteikämpfe instrumentalisiert und bedeuten daher ein schwerwiegendes Hindernis für die Realisierung des demokratischen Umbaus. Abschließend werden die notwendigen Veränderungen zusammengefasst, die grundlegende Voraussetzungen für die Dezentralisierung und Demokratisierung des Bildungswesens darstellen: das Akzeptieren eines pädagogischen Pluralismus sowie eine veränderte Auffassung über die Rolle von Schule und Pädagogen, über die Interpretation von pädagogischer Freiheit und Verantwortung, über eine den Eltern gegenüber offene Schule und die Notwendigkeit einer Erneuerung der Lehrerausbildung.

Schlüsselbegriffe: Pädagogik, Ungarn, Kommunismus, Staatssozialismus, Diktatur, Geschichte, Rückblick, helfender Beruf, Schulsystem, Bildungsreform

ŽELJKO BURCAR (S. 243)

Bildung als strategisches Ziel im Non-profit-Sektor in Kroatien nach dem Kommunismus und dem Krieg: Die kroatische Gesellschaft hat in den vergangenen 15 Jahren beachtenswerte Anstrengungen unternommen, um die Führungsqualität sowohl im Non-profit- als auch im profitorientierten Sektor zu verbessern. Im Non-profit-Sektor entstanden Bildungs- und Ausbildungsgänge für die Leiter sowohl von kirchlichen und wohltätigen Nicht-Regierungs-Organisationen als auch von öffentlichen Bildungs- und Sozialeinrichtungen. Diese wurden – wie viele andere informelle Weiterbildungsangebote auch – von Non-profit-Organisationen durchgeführt wie z.B. der „Offenen Gesellschaft". Kroatien hat Bildung zum strategischen Ziel erklärt. Im Bildungswesen zeigen Forschungsergebnisse und Erfahrung die Bedeutung von Leitung und Administration sowohl in Erziehungsinstitutionen als auch im Fürsorgewesen. Auch wir waren der Ansicht, dass das Fehlen von Wissen und mangelnde Ausbildung zur Verelendung führen. Es ist daher vernünftig, eine verbesserte Führungsqualität im Bildungswesen zum

strategischen Ziel der Entwicklung zu erklären. Zusammen mit einer verbesserten Führungsqualität hängt diese von der Effektivität und Wirksamkeit des Bildungswesens ab. Der Kroatische Caritasverband hat im Rahmen eines gemeinsam mit dem Deutschen Caritasverband und der deutschen Regierung ins Leben gerufenen neuen Projektes unter dem Namen „Leitung von Non-profit-Organsationen und gesellschaftlichen Interessenvertretungen" eine formale Ausbildung für die Leitung von Non-profit-Organisationen geschaffen. Bildung ist in Kroatien ein strategisches Ziel. Bildung ist Teil des Non-profit-Sektors, was in Diagrammen dargestellt wird. Bildung geschieht zwar vorrangig innerhalb nicht profitorientierter staatlicher Institutionen (Bildungseinrichtungen und Schulen), doch wird Bildung von profitorientierten und nicht profitorientierten Organisationen gleichermaßen angeboten. Es wurden Forscher beauftragt, die nach einer Antwort auf die Frage nach den Bildungsbedürfnissen von Leitern suchen und den Schlüssel zu einer verbesserten Qualität sowohl im Bildungswesen als auch im Non-profit-Sektor finden sollen.

Schlüsselbegriffe: Non-profit, Nicht-Regierungsebene, öffentlicher Sektor, Zivilgesellschaft, Bildungsinstitutionen, soziale Fürsorgeeinrichtungen, Bildung, Qualität, Bildungsforschung

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (S. 253)

Glaube und Burnout-Syndrom: Ziel der Untersuchung war die Aufdeckung eines Zusammenhanges zwischen Religiosität und Burnout bei Krankenschwestern. In der Fachliteratur finden sich zunehmend Beweise dafür, dass sich Religiosität auf viele verschiedene Weisen positiv auf die körperliche wie seelische Gesundheit auswirken kann. Doch obwohl zahlreiche Arbeiten den Zusammenhang zwischen Religiosität und seelischer Gesundheit sowie das Thema Burnout untersuchen, gibt es unseres Wissens bislang keine Studien über den Zusammenhang zwischen Religiosität und Burnout-Syndrom. Unser vorrangiges Ziel war es, nachzuprüfen, ob sich mit wissenschaftlichen Methoden ein Zusammenhang zwischen diesen Bereichen nachweisen lässt. Die Stichprobe bestand aus 94 Krankenschwestern, die seit über fünf Jahren am Krankenbett tätig sind. Die Religiosität maßen wir an der Häufigkeit des Gottesdienstbesuches, der subjektiven Bedeutung der Religiosität und mithilfe der Post-Critical Belief Scale (PCBS). Dieser Fragebogen unterscheidet vier religiöse Einstellungen auf Grundlage der Einbeziehung bzw. Ausgrenzung von Transzendenz sowie der Dimensionen von symbolischer bzw. wörtlicher Interpretation. Den Ergebnissen zufolge bestand kein Zusammenhang zwischen Alter bzw. Berufsjahren und dem Grad des Burnout. Hingegen zeigte sich eine signifikant negative Korrelation zwischen allen drei gemessenen Aspekten von Religiosität und Burnout: Wir stellten einen statistisch signifikanten negativen Zusammenhang zwischen der subjektiven Bedeutung von Religiosität und Burnout sowie zwischen Häufigkeit des Gottesdienstbesuches und Burnout fest. Von den mit dem PCBS gemessenen religiösen Einstellungen standen die als „Einbeziehung von Transzendenz" zu charakterisierenden Einstellungsformen ebenfalls in negativem Zusammenhang mit dem Grad des Burnout. Diese Ergebnisse lassen darauf schließen, dass Religiosität bei Krankenschwestern einen wichtigen protektiven Faktor gegen Burnout darstellt.

Schlüsselbegriffe: Glaube, Burnout, helfende Berufe

HUNGARIAN ABSTRACTS
UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

MIDLING ANDREA & CZIGÁNY LÁSZLÓ (171. o.)

„Beszéd-nyomok": A spirituális vezetők kötődésének vizsgálata különböző vallási közösségekben: Az elmúlt évtizedben a különböző akadémiai diszciplínák körében is felerősödött a vallásos jelenségek iránti érdeklődés. A vallásos jelenségek sokszínűsége megköveteli, hogy a vallás tudományos vizsgálatát különböző eszközökkel végezzük. A jelenlegi tanulmány betekintést nyújt abba a kutatásba, amely azokat a vallásos kapcsolatokat vizsgálja, amelyeket a vallászélektani szakirodalom „mester–tanítvány" kapcsolatként ír le. A kutatás alapjául különböző vallási közösségek spirituális vezetőivel készült, felnőtt kötődést vizsgáló interjúk (AAI) szolgáltak. A gyermekkori kötődési folyamatok alapozzák meg azt, ahogyan a felnőtt kapcsolatokban a kötődés megvalósul. A kötődéstapasztalatok feldolgozottsági fokát és az egyén reflektáló és affektív-kognitív flexibilitását meg tudjuk ítélni a nyelvi megnyilvánulásai alapján. A kötődéselmélet követőinek azon meggyőződése, hogy a korábbi kötődési tapasztalatok kihatnak a felnőtt individuum kapcsolataira, arra ösztönözte a 90-es években a kutatókat, hogy a felnőttek kötődési reprenzentációját kutassák. Felismerték, hogy a felnőttek kötődési stílusát a kötődési tapasztalatok nyelvi kifejezésének elemezésével meg lehet állapítani. A kötődésreleváns kijelentések nyelvi szerkezetének vizsgálatára és operacionalizálására kidolgozták a felnőtt kötődésinterjút (AAI), amelynek egyik fontos értékelési szempontja a – vizsgálatunk számára is releváns – nyelvi koherencia. A célnak megfelelően a kiértékelés során a szó szerinti transzkripciós szinten nem a felidézett történet tartalma az elsődleges, hanem az úgynevezett *koherencia*, amelyben a kapcsolati élmény megjelenik. Az interjúk kiértékeléséhez az angol nyelvfilozófus Paul Grice által megállapított releváns kommunikációs szabályokat, az ún. konverzációs maximákat használtuk. Bár az interjúk felvétele és feldolgozása során a mester–tanítvány kapcsolatnak csak az egyik oldalát (mester) vizsgáltuk, ezért a kötődésre nézve sem kaphattunk teljes képet, annyi mindenképp megállapítható, hogy az általunk használt két módszer (AAI és Grice maximái) segítségével közvetlenebb módon férhetünk hozzá a mester–tanítvány kapcsolatokhoz, illetve közelebbről a mester és a mester kötődését érintő konkrét információkhoz. Továbbá a kötődési típus alapján következtetéseket vonhatunk le a mester–tanítvány kapcsolat jellegére, illetve a kísérés módjára.

Kulcsszavak: vallászélektan, interdiszciplinaritás, mester–tanítvány kapcsolat, kötődés, kötődéselmélet, felnőtt kötődés interjú (AAI), spirituális vezető, koherencia, grice-i maximák, életrajzi elbeszélés

FÓRIS-FERENCZI RITA (201. o.)

A hagyomány – terhes örökség és termékeny „előítélet": Az oktatás és pedagógia helyzete Romániában a diktatúra időszakában: A romániai diktatúra időszakában a pedagógia helyzete nem választható el a pártideológiai szempontoknak alárendelt társadalompolitikától, a társadalom kommunista szellemű átnevelésének politikai feladatától. Az oktatás jelentős szerepet töltött be ennek az átfogó nevelési eszménynek a megvalósításában. Ebben a kontextusban egyetlen − politikai álcába bújtatott − pedagógiai szemlélet érvényesülhetett, az, amelyik leginkább kiszolgálta az aktuális hatalmi érdekeket. E meghatározottságból kifolyólag a pedagógia helyzetének diktatúrabeli bemutatásakor a tanulmány oktatáspolitikai nézőpontot érvényesít: elemzi azokat az oktatási törvényeket, amelyek a diktatúra szakaszaiban meghatározták az iskolarendszer, iskolaszerkezet és iskolatípusok átalakítását. A reformok a felsőoktatás struktúráját és tartalmát, ezen belül a pedagógia szak státuszát is megváltoztatták. Az oktatás alárendelődése az ország ipari-gazdasági fejlesztésének és az ifjúság kommunista szellemben történő nevelésének a rendszer szigorúan központosított irányítását feltételezte. A centralizált oktatásirányítás elemzésekor a tanulmány az iskolarendszer állami monopóliummá válásának következményeként azokat a jellemzőket emeli ki, amelyek szorosabban összefüggtek az uralkodó pedagógiai szemlélettel: a tantárgyi struktúra átalakítását, az előíró, adagoló tantervekkel biztosított egységes tartalmi szabályozást, az egytankönyves rendszert, a tartalmak szigorú szelekcióját. Ez a bemeneti szabályozás a tanári munka ellenőrzésének tökéletes eszközévé vált, s meghatározta a tanári szerepértelmezéseket is. Ugyanakkor hosszú időre tartósította az ismeretközpontú, a tudományos gondolkodás és fogalmak kialakítására irányuló pedagógiai szemléleteket. Az oktatás és pedagógia diktatúrabeli helyzetének megértése azért lényeges, mert az oktatási rendszer múltbeli örökségből fakadó inerciája egyik jelentős akadálya a romániai oktatási reform kibontakozásának, a megkövesedett pedagógiai szemlélet megkérdőjelezésének és megújításának.

Kulcsszavak: pedagógia, Románia, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, centralizált oktatásszabályozás, ismeretközpontúság

KOTSCHY BEÁTA & GOLNHOFER ERZSÉBET (227. o.)

A demokrácia felé a magyar neveléstudományban és iskolarendszerben: A tanulmány a II. világháború utáni időszak két nagy történelmi változását mutatja be Magyarországon a neveléstudomány és oktatási rendszer alakulásán keresztül, a demokratikus újjáépítés reményeit, majd elfojtását 1945 után és a diktatúra szétesését követő 1990-es rendszerváltó évek törekvéseit a plurális, demokratikus társadalom és oktatási rendszer visszaállítására, továbbfejlesztésére. A tanulmány első része a neveléstudomány helyzetének alakulásán keresztül láttatja a politikai diktatúra hatalomátvételének következményeit a tudományos intézményrendszer, szakmai folyóiratok, szakmai közélet és az egyéni kutatói sorsok alakulására. Bemutatja a háború utáni évek illúzióit, a demokratikus magyar társadalom felépítésének reményét, a különböző pedagógiai irányzatok, a szellemtudományos kultúrpedagógia, a nemzetnevelés, a népi mozgalmak és a reformpedagógiai irányzatok újraéledését, a szakirodalmi pluralizmus megvalósulását. Ezt követik a kommunista hatalomátvétel „eredményei", a tudományos intézményrendszer politikai ellenőrzésének megteremtése, a szakmai megnyilvánulások teljes átpolitizálása, a polgári pedagógiák üldözése, képviselőinek félreállítása, függetlenül attól, hogy nézeteik ellentétesek

voltak-e vagy szorosan kötődtek-e a szociális eszmékhez; hogy egyéni magatartásukban a politikai szembenállást vagy a különböző mértékű alkalmazkodást választották-e. A tanulmány második része a diktatúra szétesésének politikai, gazdasági és társadalmi okait felmutatva rajzolja meg a hátterét a demokratikus társadalom kiépítésére vonatkozó különböző nézeteknek, a hazai előzményekre építő, a kontinuitást hangoztató elképzeléseknek, a nyugati demokráciák példáinak átvételét szorgalmazó törekvéseknek, s végül egy sajátos közép-kelet-európai útban bizakodó elgondolásoknak. A három politikai-társadalmi megközelítés eredménye három különböző iskolarendszer, oktatásirányítási rendszer, mely eltérő értékrendeken alapul. Ezek a szakmai szintű eltérések a politikai pártok preferenciáinak következtében a pártharcok eszközévé váltak, s ezáltal komoly akadályt gördítenek a demokratikus átalakulás megvalósulása elé. A tanulmány befejező szakaszában összefoglalja azokat a szükséges változásokat, amelyek az oktatási rendszer decentralizálásának és demokratizálódásának alapvető feltételei, a pedagógiai pluralizmus elfogadását, az új felfogást az iskola és a pedagógus szerepéről, a pedagógiai szabadság és felelősség értelmezéséről, a társadalom és szülők felé nyitott iskoláról és a pedagógusképzés megújításának szükségességéről.

Kulcszsavak: pedagógia, Magyarország, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, iskolarendszer, oktatási reform

ŽELJKO BURCAR (243. o.)

Az oktatás mint stratégiai cél Horvátország nonprofit szektorában a kommunizmus és a háború után: A horvát társadalom az elmúlt 15 évben figyelemreméltó erőfeszítéseket tett a vezetés minőségének javítására mind a nonprofit, mind pedig a profitorientált szektorban. A nonprofit szektorban oktatás és képzés valósult meg mind a nem kormányszintű, vallási és jótékonysági szervezetek, mind pedig a közszolgálati oktatási és szociális intézmények vezetői számára. Éppúgy, mint sok más informális kiegészítő oktatást is, nem profitorientált szervezetek végezték, mint például a Nyílt Társadalom. Horvátország az oktatást stratégiai célként határozta meg. Az oktatási rendszeren belül kutatások és tapasztalatok mutatják a vezetés és az igazgatás fontosságát a nevelő intézményekben éppúgy, mint a szociális gondoskodási rendszerben. Egyetértettünk abban, hogy a tudás és a képzettség hiánya nyomorhoz vezet. Ésszerű tehát, hogy az oktatási rendszer vezetésének minőségnövelése legyen a fejlődés egyik stratégiai pontja. A vezetésminőség növekedésével összhangban függ ez az oktatási rendszer hatásosságától és hatékonyságától. A Horvát Karitász egy a Német Karitásszal és a német kormánnyal együtt megvalósított új küldetésben Nem profitorientált szervezetek és társadalmi képviseletek irányítása címmel létrehozott egy formális oktatási rendszert a nonprofit szervezetek vezetése számára. Az oktatás horvát stratégiai cél. Az oktatás része a nonprofit szektornak, diagramokkal bemutatva. Az oktatás alapvetően nem profitorientált kormányintézményeken (oktatási intézmények és iskolák) nyugszik, de oktatást profitorientált és nem profitorientált szervezetek egyaránt szolgáltatnak. Kutatók kaptak megbízatást, hogy találjanak választ a vezetők képzési szükségleteinek nyitott kérdéseire, és találják meg a minőség kulcsát az oktatási rendszerben éppúgy, mint az egész nonprofit szektorban.

Kulcsszavak: nonprofit, nem kormányszintű, közszektor, civil társadalom, oktatási intézmények, szociális gondoskodó intézmények, oktatás, minőség, oktatáskutatás

KOVÁCS BERNADETT & KÉZDY ANIKÓ (253. o.)

Vallásos hit és a kiégés: A vizsgálat célja a vallásosság és a kiégés kapcsolatának feltárása volt, ápolónők körében. A szakirodalomban egyre több bizonyíték van arról, hogy a vallásosság számos különböző módon lehet pozitív hatással mind a testi, mind a lelki egészségre. Azonban annak ellenére, hogy számos kutatás vizsgálja a vallásosság és lelki egészség összefüggéseit, valamint a kiégés témakörét, legjobb tudomásunk szerint a vallásosság és kiégés kapcsolatát ez idáig még nem tanulmányozták. Elsődleges célunk az volt, hogy feltárjuk, tudományos eszközökkel kimutatható-e összefüggés a két terület között. A minta 94 ápolónőből állt, akik mindnyájan több mint öt éve dolgoznak betegágy mellett. A vallásosságot a templomlátogatás gyakoriságával, a vallásosság szubjektív fontosságával, valamint a Kritika utáni vallásosság-skálával (PCBS) mértük. Ez utóbbi kérdőív négy vallásos attitűdöt különít el a transzcendens bevonása és kizárása, valamint a szimbolikus, illetve szó szerinti értelmezés dimenziói alapján. Az eredmények alapján nem állt fönn összefüggés az életkor, illetve a munkában eltöltött évek és a kiégés mértéke között. Ezzel szemben a vallásosság mindhárom mért aspektusa szignifikáns negatív összefüggést mutatott a vallásosság és a kiégés között: statisztikailag szignifikáns negatív összefüggést tapasztaltunk a vallásosság szubjektív fontossága és a kiégés, valamint a templomba járás gyakorisága és a kiégés között. A PCBS által mért vallásos attitűdök közül a transzcendens bevonásával jellemezhető attitűdformák szintén negatív kapcsolatban álltak a kiégés mértékével. Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy az ápolónők esetében a vallásosság fontos védőfaktor lehet a kiégés ellen.

Kulcsszavak: vallásos hit, kiégés, segítő foglalkozások

POLISH ABSTRACTS
POLNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ ZIGÁNY (s. 171)

„Ślady w mowie": Badania więzi duchowych przywódców różnych religii: W ostatnich latach w wielu dyscyplinach naukowych wzrosło zainteresowanie zjawiskami religijnymi. Analiza tych zjawisk, ze względu na ich rozmaitość i różnorodność, wymaga stosowania różnych metod badawczych. Niniejsza praca przedstawia badania duchowych więzi religijnych, nazywanych w literaturze fachowej relacją między mistrzem a uczniem. Za pomocą wywiadów o przywiązaniach emocjonalnych u dorosłych (AAI) badaliśmy przywódców duchowych różnych zgromadzeń religijnych. Na kształtowanie się stylu przywiązania dorosłego z dorosłym w pierwszym rzędzie mają wpływ więzi emocjonalne z okresu dzieciństwa. Poprzez wypowiedzi słowne potrafimy określić stopień przeżycia doświadczeń związanych z przywiązaniem oraz emocjonalno-poznawczą fleksybilność badanej jednostki. Wyznawcy teorii przywiązania przekonani są, że wcześniejsze doświadczenia rzutują na kontakty dorosłych i w latach 90-tych przeprowadzili szereg badań wśród dorosłych. Odkryli, że formy więzi uczuciowych u dorosłych można określić poprzez analizę słownych wypowiedzi, opisujących doświadczenia zdobyte w emocjonalnych związkach. Opracowali schemat wywiadu (testu) o przywiązaniach emocjonalnych wśród dorosłych (AAI), którego interpretacja opiera się głównie na koherencji językowej. W naszych badaniach w ocenie wypowiedzi na poziomie transkrypcji słowa w pierwszym rzędzie badaliśmy stan emocjalny związany z tym wydarzeniem, a nie jego opis. Jako metodę interpretacji używaliśmy relewantych maksym konwersacyjnych, opracowanych przez Paula Grice'a, angielskiego filozofa języka. W badaniu więzi duchowych między mistrzem a uczniem badaliśmy tylko przewodników duchowych i przez to uzyskaliśmy jednostronny obraz z punktu widzenia mistrza, to jednak dzięki stosowanym metodom badawczym (test AAI, reguły Grice'a) udało się nam w znacznym stopniu zbliżyć do poznania stosunków mistrza z uczniem, jak również uzyskać konkretne informacje odnośnie przywiązań uczuciowych mistrza. Poza tym w oparciu o określony styl przywiązania możemy wywnioskować typ więzi pomiędzy mistrzem a uczniem.

Słowa kluczowe: psychologia religii, interdyscyplinarność, więź między mistrzem a uczniem, teoria przywiązania, test badający więzi dorosłych (AAI), przywódca duchowy, koherencja, maksymy konwersacyjne Grice'a, powieść bibliograficzna

RITA FÓRIS-FERENCZI (s. 201)

Tradycja – ciężki spadek i aktywne „przesądy": Nauczanie i pedagogika w Rumunii w okresie dyktatury: Rumuńskia pedagogika w dyktaturze była ściśle związana z polityką społeczną, uzależnioną całkowicie od politycznej ideologii partyjnej, której głównym celem by-

ło wychowanie społeczeństwa w duchu komunistycznym. Nauczanie stało się bardzo ważnym narzędziem w realizacji tych przemian. W tym kontekście istniała tylko jedna forma pedagogiki, która maksymalnie służyła interesom aktualnej władzy politycznej. Poprzez analizę ówczesnych przepisów i zarządzeń, przekształcających system organizacyjno-strukturalny szkolnictwa, opracowanie przedstawia sytuację pedagogiki w okresie dyktatury, z punktu widzenia polityki oświaty. Przeprowadzone reformy zmieniły strukturę i program nauczania w szkolnictwie wyższym, obejmowały one również status wydziału psychologii. Warunkiem podporządkowania szkolnictwa potrzebom rozwoju przemysłowo-ekonomicznego kraju, jak również komunistycznego wychowania młodzieży, było wprowadzenie rygorystycznie centralnego zarządzania. Analiza skutków bezwzględnego monopolium państwowego w oświacie wyodrębnia zmiany ściśle związane z dominującą wówczas teorią pedagogiki: przekształcenie struktury programów nauczania, wprowadzenie obowiązkowego i jednolitego programu nauczania i systemu podręczników szkolnych, z surową selekcją obowiązujących tematów. Obowiązujące przepisy stały się doskonałym narzędziem nadzoru pracy nauczyciela, ukształtowały znaczenie jego roli. Przez wiele lat zabronione były metody pedagogiki preferujące rozwój ośrodków wiedzy, naukowego sposobu myślenia. Obecnie bardzo ważne jest zrozumienie i poznanie sytuacji szkolnictwa i pedagogiki z okresu dyktatury, gdyż brak aktywności, będący pozostałością ówczesnego systemu stanowi znaczną przeszkodę we wdrażaniu reform w rumuńskiej oświacie, jak również w odnowieniu zabetonowanyh teorii pedagogiki.

Słowa kluczowe: pedagogika, Rumunia, komunizm, państwo socjalistyczne, dyktatura, historia, przegląd historyczny, zajęcia uzupełniające, centralizacja przepisów nauczania, ośrodek wiedzy

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (s. 227)

Demokratyzacja nauk pedagogicznych i szkolnictwa na Węgrzech: Publikacja opisując zmiany, przez jakie przeszły nauki pedagogiczne i szkolnictwo na Węgrzech po II. wojnie światowej, przedstawia dwa przełomowe etapy historyczne: rok 1945 z demokratyczną, pełną nadziei odbudową i jego likwidacją w następnych latach, oraz lata przekształceń ustrojowych po upadku dyktatury komunistycznej w 1990 roku, ze staraniami przywrócenia demokracji w społeczeństwie i oświacie. Pierwsza część publikacji analizuje zmiany w dziedzinie nauk pedagogicznych będące skutkami objęcia władzy przez dyktaturę, wyrażające się przekształceniem systemów instytucji naukowych, literatury fachowej oraz wpływem na losy osób życia publicznego i naukowego. Punktem wyjściowym są iluzje lat powojennych, nadzieje stworzenia demokratycznego społeczeństwa węgierskiego, starania odbudowy różnych kierunków pedagogicznych, próby odnowienia pedagogii kulturalno-naukowej, wprowadzenie wychowania narodowego, różnorodność literatury fachowej. Po objęciu władzy przez komunistów wprowadzony został nadzór partyjny nad instytucjami naukowymi, całkowite podporządkowanie działalności naukowej polityce, prześladowanie obywatelskich form pedagogii oraz uniemożliwienie działalności ich przedstawicieli, bez względu na to, w jakim stopniu byli związani z ideologią socjalistyczną. Druga część publikacji poprzez ukazanie polityczno-społecznych i gospodarczych przyczyn upadku dyktatury, zarysowuje tło działalności różnych przekonań budowy społeczeństwa demokratycznego, z których jedna opiera się na kontynuacji tradycji narodowych, druga chce wykorzystać doświadczenia demokracji państw Europy Zachodniej, trzecia natomast opiera się na wyznaczeniu własnej drogi rozwoju w państwach środkowo-wschodniej Europy. Wy-

nikiem utworzenia trzech ugrupowań społeczno-politycznych powstały trzy systemy organizacji szkolnictwa i jego zarządzania, opierające się na różnych ocenach wartości. Partie polityczne w walce o preferencje wykorzystały różnice poglądów wśród specjalistów i w ten sposób w znacznym stopniu utrudniły przeprowadzenie zmian demokratycznych. W podsumowaniu publikacji wymienione są wszystkie konieczne zmiany – będące podstawą decentralizacji i demokratyzacji systemu oświaty – akceptacja pluralizmu pedagogii i nowych poglądów na temat roli szkoły i nauczyciela, odpowiednia interpretacja wolności i odpowiedzialności pedagogicznej, otwarcie szkół przed rodzicami oraz potrzeba odnowienia sytemu kształcenia nauczycieli.

Słowa kluczowe: pedagogia, Węgry, komunizm, państwo socjalistyczne, dyktatura, historia, zawody służb społecznych, szkolnictwo, reforma oświaty

ŽELJKO BURCAR (s. 243)

Nauczanie jako cel strategiczny w sektorze non-profit w powojennej Chorwacji po okresie komunizmu: W ostatnich15 latach chorwackie społeczeństwo podjęło wszelkie kroki w celu podwyższenia poziomu stylu zarządzania w sektorze non-profitowym i profitowym. W sektorze non-profit w dziedzinach nauczenia i szkolenia udało im się to zrealizować w odniesieniu do kadry kierowniczej organizacji religijnych i charytatywnych, jak również państwowych instytucji oświatowych i socjalnych. W systemie nauczania bardzo często dodatkowe szkolenia są prowadzone przez organizacje niezarobkowe, przykładem może być stowarzyszenie Otwartego Społeczeństwa. Chorwacja wytyczyła dziedzinę nauki i oświaty jako cel strategiczny. Wyniki badań w szkolnictwie wskazują na jednakową rolę zarządzania w instytucjach wychowawczach, jak również w instytucjach opieki socjalnej. Poza tym potwierdzają fakt, że brak wiedzy i wykształcenia prowadzi do zubożenia działalności tych instytucji. Poprawa poziomu stylu kierownictwa w systemie oświaty jest strategicznym punktem jego rozwoju. Od jakości i poziomu stylu zarządzania uzależniona jest skuteczność i efektywność systemu nauczania. Chorwacki Karitas wspólnie z Niemieckim Karitasem i niemieckim rządem stworzył formalny system szkolenia dla kadr kierownictwa organizacji i instytucji niezarobkowych. Nauczanie stało się chorwackim celem strategicznym i jest częścią szektoru non-profit. Obejmuje głównie instytucje państwowe non-profit (instytucje oświaty, szkoły) i zapewnia nauczanie organizacjom zarówno profitowym jak również bez profitu. Naukowcy szukają jednoznacznych rozwiązań w zagadnieniu kształcenia kadry kierowniczej w zależności od zapotrzebowań, jako warunek jakości w systemie oświaty i w całym sektorze non-profit.

S**łowa kluczowe**: Non-profit, uniezależniony od rządu, sektor ogólny, społeczeństwo cywilne, instytucje oświatowe, instytucje opieki socjalnej, nauczanie

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (s. 253)

Religijność i wypalenie zawodowe: Celem badania było odkrycie rodzajów powiąznia religijności z wypaleniem w zawodzie pielęgniarek. W literaturze fachowej znajdujemy coraz więcej dowódów na to, że religia ma pozytywny wpływ na zdrowie fizyczne i duchowe. Chociaż wiele badań zajmuje się studiowaniem wpływu religijności na zdrowie psychiczne, to jednak do tej pory jeszcze nikt nie podjął się badania związku między religijnością a występowania zawo-

dowego wypalenia. Głównym celem naszych badań było wykazanie za pomocą środków naukowych, istnienia związku pomiedzy tymi dwoma zjawiskami. W tym celu zbadaliśmy grupę składającą się z 94 pielegniarek, pracujących przy łóżku chorego wiecej niż pięć lat. Poziom religijności mierzyliśmy trzema aspektami: poprzez badanie praktyk (częstotliwość) odwiedzania kościoła, subjektywnego poczucia znaczenia religii, jak również przy pomocy skali krytyki religijności (PCBS). Ankieta PCBS za pomocą transcendentnego przyłączania i wykluczania oraz oceny symbolicznej lub dosłownej interpretacji, rozróżnia cztery formy religijności. Uzyskane wyniki wykazały brak powiązań pomiędzy wiekiem, latami pracy i stopniem wypalenia zawodowego. Natomiast religijność mierzona we wszyskich trzech aspektach wykazała ujemne oddziaływanie religijności na zjawisko wypalenia zawodowego. Statystycznie możemy udowodnić, że subiektywne poczucie znaczenia religii i aktywny udział w życiu religijnym (chodzenie do kościoła) zmniejsza możliwości występowania syndromu wypalenia. Analiza ankiety PCBS wykazała, że wśród form religijności, ta która charakteryzuje się transcendentnym przyłączaniem ma również negatywny wpływ na rozwój wypalenia zawodowego. Wyniki badań dowodzą, że w przypadku pielęgniarek religijność jest bardzo ważnym czynnikiem ochronnym zapobiegającym wystąpieniu objawu wypalenia zawodowego.

Słowa kluczowe: religijność, wypalenie zawodowe, zawody służb społecznych

RUMANIAN ABSTRACTS
RUMÄNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRACTE

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (pag. 171)

„Urme de limbaj“: Analiza attachmentului liderilor spirituali în diferite comunităţi religioase: În ultimele decenii s-a intensificat interesul faţă de fenomenele religioase în cadrul diferitelor discipline academice. Diversitatea fenomenelor religioase impune studierea acestora cu diferite instrumente. Studiul actual ne prezintă cercetarea, care examinează legăturile religioase, fiind descrise în literatura de specialitate, ca şi relaţia „maistru – ucenic”. La baza cercetării stau acele interviuri, care studiază attachmentul la adulţi (AAI), care a fost efectuat cu liderii diferitelor confesiuni religioase. Legăturile adulte se bazează pe procesul de attachment din copilărie. Nivelul de prelucrare al experienţelor de attachment şi flexibilitatea afectiv – cognitivă şi reflectivă a individului poate fi judecat pe baza manifestărilor lingvistice. Pornind de la convingerea, că experienţele anterioare privind attachmentul personal influenţează relaţiile individului adult, specialiştii în anii ’90 au cercetat attachmentul adulţilor. Au constatat, că stilul de attachment la adulţi poate fi determinat cu ajutorul analizei expresiilor lingvistice. Pentru examinarea şi operaţionalizarea structurii expresiilor relevante din prisma attachmentului, au dezvoltat interviul de attachment la adulţi (AAI), care are ca şi scop evaluarea coerenţei lingvistice, ceea ce este relevant şi din prisma studiului actual. Conform scopului, la nivelul transcripţiei „mot à mot“, în cadrul evaluării are prioritate coerenţa, în care apar şi trăirile emoţionale, şi nu conţinutul naraţiunii reamintite. Cu toate că, în efectuarea şi evalurea interviului s-a analizat numai o latură a relaţiei maistru – discipol (maistru), nu am primit o viziune complexă despre attachment, dar putem afirma că prin metodele utilizate (AAI şi maximele Grice) putem aborda mai uşor relaţiile dintre maistru – discipol şi informaţiile concrete despre maistru şi attachmentul maistrului. Pe baza tipului de attachment se pot trage concluzii despre calitatea relaţiei maistru – discipol şi despre modul de urmărire.

Cuvinte cheie: psihologia credinţei, interdisciplinaritate, relaţie maistru – discipol, attachment, teorii attachment, interviu de attachment la adulţi, (AAI), conducător spiritual, coerenţă, maxima Grice, narative despre viaţă

RITA FÓRIS-FERENCZI (pag. 201)

Tradiţia – moştenire apăsătoare şi „prejudecată“ rodnică. Situaţia învăţământului şi a pedagogiei în perioada dictaturii comuniste din România: Situaţia disciplinei pedagogie din perioada dictaturii comuniste din România nu poate fi privită independent de politica socială subordonată principiilor ideologiei de partid şi a sarcinii politice de educare a societăţii în spiritul comunismului. În realizarea acestui amplu ideal educaţional, învăţământului i-a revenit un rol determinant. În acest context s-a putut evidenţia o singură viziune pedagogică – mascată

ideologic , cea care deservea cel mai bine interesele actuale ale puterii. Din cauza acestei determinări în prezentarea situaţiei pedagogiei din perioada dictaturii acest studiu abordează punctul de vedere al politicii educaţionale: analizează acele legi ale învăţământului care în diferitele faze ale dictaturii au determinat schimbările survenite în sistemul şi structura învăţământului şi în tipurile de instituţii de învăţământ. Aceste reforme au schimbat şi structura şi conţinutul învăţământului superior şi implicit statutul disciplinei pedagogie. Subordonarea învăţământului dezvoltării industrial-economice a ţării şi a educării tineretului în spirit comunist a presupus o conducere strict centralizată al sistemului. În cursul analizei conducerii centralizate ale învăţământului, studiul scoate în evidenţă consecinţele transformării învăţământului în monopol de stat şi a acelor caracteristici care se află în strânsă legătură cu viziunile dominante în pedagogie: asigurarea omogenităţii conţinutului învăţământului prin planurile de învăţământ prescriptive, dozatoare, sistemul cu manual unic, selecţia riguroasă a conţinuturilor. Această reglementare al inputului a devenit unealta perfectă a controlului asupra activităţii profesorului, determinând şi autopercepţia rolului de dascăl. Concomitent a conservat pentru mult timp principiile pedagogice axate pe transmiterea de informaţii şi a formării gândirii şi a terminologiei ştiinţifice. Înţelegerea situaţiei învăţământului şi a pedagogiei din timpul dictaturii este importantă, fiindcă inerţia ce provine din moştenirea sistemului de învăţământ al trecutului este unul din obstacolele principale ale implementării reformei învăţământului în România, ale punerii sub semnul întrebării şi a înnoirii viziunilor pedagogice împietrite.

Cuvinte cheie: pedagogie, România, comunism, socialism, dictatură, istorie, retrospectivă, profesie de ajutorare, conducere centralizată, învăţământ axat pe predare de cunoştinţe

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (pag. 227)

Drumul spre democraţie în ştiinţa educaţională şi în sistemul şcolar maghiar: Studiul prezintă cele două mari schimbări din perioada de după cel de-al doilea război mondial din Ungaria, din prisma formării sistemului educaţional şi al ştiinţei educaţionale; speranţa reconstruirii democratice şi înăbuşirea acestuia după 1945, cât şi încercările după căderea dictaturii din anii 1990, pentru restabilirea şi dezvoltarea societăţii şi educaţiei pluraliste şi democratice. Prima parte a studiului ne arată, prin formarea situaţiei ştiinţei educaţionale, consecinţele dictaturii politice asupra sistemului ştiinţific, a revistelor de specialitate, a vieţii publice profesionale şi asupra formării soartei individuale al cercetătorilor. Ne prezintă iluziile anilor după război, speranţa reconstruirii societăţii democratice maghiare, renaşterea diferitelor curente pedagogice, a pedagogiei culturale, al educaţiei naţiunii, a curentelor de pedagogia reformei şi a mişcărilor populare şi realizarea pluralismului în literatura de specialitate. Acesta este urmat de „rezultatele“ preluării puterii guvernamentale de către comunişti, politizarea totală a manifestărilor profesionale, persecutarea pedagogiei cetăţeneşti, marginalizarea reprezentanţilor acestuia, indiferent dacă punctul lor de vedere a fost legat sau nu de ideologia socială sau dacă au ales calea acomodării sau împotrivirii politice. Partea a doua a studiului se referă la conturarea fundalului legat de principiile construirii unei soceietăţi democratice, subliniind cauzele politice, economice şi sociale ale destrămării dictaturii, la viziunea de continuitate, bazat pe antecendente locale, la aspiraţiile pentru preluarea exempelor democraţiei occidentale şi nu în ultimul rând la închipuirea unui drum specific central – est - european. Rezultatul celor trei abordări politico – sociale sunt cele trei diferite sisteme şcolare şi sisteme educaţionale, care se bazează pe valori diferite. Aceste diferenţe profesionale, datorită preferenţelor partidelor politice, au devenit unel-

tele luptelor de partid, reprezentând un obstacol serios în fața transformării democratice. În partea de închidere a studiului sunt concluzionate acele schimbări necesare, care sunt bazele decentralizării şi democratizării, acceptarea pluralizării pedagogice, abordarea nouă a rolului de pedagog şi al şcolii, intrepretarea libertății şi responsabilității pedagogice, a şcolii deschise spre societate şi spre părinți, şi a necesității înnoirii formării pedagogilor.

Cuvinte cheie: pedagogie, Ungaria, comunism, socialism de stat, dictatură, istorie, retrospectivă, profesii de ajutorare, sistem şcolar, reform educațional

ŽELJKO BURCAR (pag. 243)

Educația, ca şi scop strategic în sectorul nonprofit al Croației, înainte şi după comunism şi război: În ultimii 15 ani, societatea croată a susținut eforturi remarcabile pentru îmbunătățirea calității conducerii în sectorul non-profit, cât şi în sectorul orientat spre profit. În sectorul nonprofit s-au derulat programe educaționale şi perfecționare pentru societățile nonguvernamentale, religioase şi nonprofit, cât şi pentru leaderii instituțiilor civile şi sociale. Asemănător cu realizarea educației informale complementare, acesta a fost efectuat de către organizații nonprofit, ca de ex. Societatea Deschisă. Croația definește educația ca şi un scop strategic. În cadrul sistemului educațional, cercetările şi experiențele subliniază importanța conducerii şi coordonării atât în instituții educaționale, cât şi în cadrul sistemului social. Putem cădea de acord că lipsa cunoştințelor şi a calificării conduc la sărăcie. Este rațional, ca punctul strategic al dezvoltării să fie îmbunătățirea calității conducerii din cadrul sistemului educațional. Acest lucru depinde şi de eficiența şi eficacitatea sistemului educațional. Caritas Croația, în colaborare cu guvernul german şi Caritas Germania, a inițiat un sistem de educație fomal pentru conducerea organizațiilor nonprofit, cu titlul: Coordonarea organizațiilor non-profit şi a reprezentării sociale. Educația este un scop strategic croat, fiind partea sectorului nonprofit. Educația este bazată pe instituțiile guvernamentale non-profit (instituții educaționale şi şcoli), furnizat atât de instituțiile nonprofit cât şi de către instituțiile profitabile. Cercetătorii au însărcinarea de a găsi răspunsuri la întrebările deschise legate de necesitățile de formare al conducătorilor şi de a găsi cheia calității în sistemul educațional, cât şi în întregul sector nonprofit.

Cuvinte cheie: nonprofit, nonguvernamental, sector public, societatea civilă, instituții educaționale, instituții sociale, educația

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (pag. 253)

Credința religioasă şi burn-out-ul: Scopul studiului este de a cerceta legătura dintre credința religioasă şi burn-out, în rândul infirmierelor. În literatura de specialitate există multe date referitoare la efectul pozitiv al credinței religioase asupra sănătății fizice şi mentale. Cu toate că multe studii se axează pe legătura dintre credința religioasă şi sănătatea mentală, nu s-au efectuat cercetări referitoare la legătura dintre credință şi burn-out. Scopul nostru primordial a fost să explorăm, cu ajutorul metodelor ştiințifice, existența legăturii dintre aceste domenii. Populația studiată a fost alcătuită din 94 de infirmiere, care lucrează mai mult de cinci ani lângă bolnavi. Credința religioasă a fost măsurată cu frecvența vizitelor bisericeşti, cu importanța subiectivă a credinței religioase şi cu Scala PCBS. Această scală delimitează patru atitudini religioase pe baza implicării sau excluderii transcendenței, cât şi pe baza dimensiunilor simbo-

lice şi al interpretării concrete. Rezultatele primite ne arată că nu există legătură între vârstă, anii petrecuţi la locul de muncă şi nivelul burn-out-ului. În contradicţie, există o corelaţie negativă între credinţa religioasă şi burn-out în toate cele trei dimensiuni măsurate ale credinţei religioase. Există o legătură negativă, significant statistic, între importanţa subiectivă a credinţei religioase şi burn-out, cât şi între frecvenţa vizitelor bisericeşti şi nivelul burn-out-ului. Dintre atitudinile religioase, măsurate de Scala PCBS, atitudinea caracterizată de implicarea transcendentului se află într-o relaţie negativă cu nivelul burn-out-ului. Pe baza acestor rezultate putem afirma că, în rândul infirmierelor, religia reprezintă un factor protectiv împotriva burn-out-ului.

Cuvinte cheie: credinţa religioasă, burn-out, profesii de ajutorare

RUSSIAN ABSTRACTS
RUSSISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

РЕЗЮМЕ

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (171. стр.)

«По следам высказываний» Анализ привязанностей спиритуальных лидеров в различных религиозных общинах: В последнее десятилетие и в сфере академических дисциплин усилился интерес к религиозным проявлениям. Их разнообразие заставляет проводить научный анализ религии самыми различными способами. Настоящая статья позволяет заглянуть в исследование, рассматривающее те религиозные отношения, которые в психологии религии описываются как отношения «учителя и ученика». Основой для исследования послужили интервью, имеющие целью проанализировать взрослые привязанности (AAI) и взятые у духовных лидеров различных религиозных сообществ. Возникновение привязанностей, формирующихся в детстве, закладывает основу того, как они впоследствии осуществляются во взрослых отношениях. Степень переживания целого ряда привязанностей, а также рефлекторную и аффектно-когнитивную податливость индивидуума можно определить языковыми проявлениями. Убеждение сторонников теории привязанности в том, что опыт ранних привязанностей оказывает воздействие на отношения взрослого индивидуума, подтолкнула исследователей 90-х годов на изучение репрезентации привязанностей взрослых. Они определили, что тип привязанностей взрослых можно установить с помощью анализирования языковых средств выражения. Для исследования языковой конструкции высказываний и её операционализации было разработано интервью привязанности взрослых (AAI), главным принципом оценки которой – важной и для нашего исследования – является языковая когеренция. В соответствии с целью, в процессе оценки на дословном транскрипционном уровне важно не содержание прозвучавшего рассказа, а так называемая *когеренция*, в которой проявляется переживание взаимоотношений. Для оценки результатов интервью мы пользовались релевантными коммуникационными постулатами, так называемыми «конверсационными максимами», составленными Полем Грайсом (Paul Grice), английским лингвистом-философом. Хотя во время записи и обработки интервью мы исследовали только одного участника отношений «учитель-ученик» – учителя, и поэтому и о привязанности не смогли составить полное представление, тем не менее можно установить, что с помощью двух методов, используемых нами (AAI и максимы Грайса) мы непосредственным образом смогли приблизиться к типу отношениий «учитель-ученик», а также к конкретным сведениям о самом «учителе» и его привязанностях. Кроме того, на основе типа привязанности мы смогли сделать заключения о характере отношений «учителя-последователя» и о методике учения.

Ключевые слова: психология религии, интердисциплина, учитель-ученик, отношения, привязанность, теория привязанностей, интервью привязанности взрослых (AAI), спиритуальный лидер, когеренция, максимы Грайса, биографический рассказ

RITA FÓRIS-FERENCZI (201. стр.)

Традиция – обременительное наследие и плодотворный «предрассудок»: положение образования и педагогии в Румынии во время диктатуры: в период румынской диктатуры положение педагогии нельзя отделить от подчинённой партийным идеологическим соображениям общественной политики, от политической задачи перевоспитания общества в духе коммунизма. Образование играло важную роль в осуществлении этой всеобъемлющей воспитательной идеи. В этом контексте могло существовать только одно – надевшее политическую маску – педагогическое воззрение, то, которое готово было служить актуальным интересам власти. Из этой детерминированности следует, что при представлении положения педагогии во время диктатуры, исследование придерживается плоскости образовательной политики: анализирует те законы в области образования, которые во времена диктатуры определили преобразования школьной системы, структуры образования и типы школ. Реформы изменили и структуру, и внутреннее содержание высшего образования, в том числе и статус педагогических факультетов. Подчинение образования целям промышленно-экономического развития страны и воспитания молодёжи в духе коммунизма предполагало систему строгого централизованного управления. При анализе централизованного управления образования, как последствие того, что образование стало монополией государства, исследование подчеркивает те характерные черты, которые были тесно связаны с господствующими педагогическими воззрениями: преобразование структуры предметов, единое регулирование содержания обучения, которое достигалось путем предписанных учебных программ, единую систему учебных пособий, строгая цензура содержания преподавания. Это входное регулирование стало совершенным средством контроля над работой учителей, и определило толкование роли учителя. В то же время оно на долгое время законсервировало те педагогические воззрения, которые были направлены на формирование знаний, понятий и научного мышления. Понимание положения образования и педагогии во времена диктатуры важно потому, что инерция, исходящая из наследия прошлого образовательной системы является одним из серьёзных препятствий в зарождении реформ образования в Румынии, в возможности поставить под вопрос застывшие педагогические взгляды и в процессе обновления.

Ключевые слова: педагогия, Румыния, коммунизм, государственный социализм, диктатура, история, ретроспекция, вспомогательная деятельность, централизованное регулирование образования, направленность на формирование знаний

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (227. стр.)

Путь к демократии в венгерской педагогической науке и школьной системе: Исследование рассматривает два значительных исторических момента в Венгрии в период после Второй мировой войны сквозь призму формирования педагогической науки и системы образования: эпоху надежд на демократическое обновление, подавленных после 1945 года и стремление восстановления и дальнейшего развития как системы образования так и плюралистического, демократического общества в целом после распада диктатуры и последующей за ним смены режима 1990-х годов. Первая часть исследования на фоне изменения положения педагогической науки показывает последствия прихода к власти политической диктатуры, их влияние на систему научных институтов, на профессио-

нальные журналы, на научную общественность и на судьбу отдельных научных деятелей. Показывает иллюзии послевоенных лет, надежды на построение демократического венгерского общества: возобновление различных педагогических течений, педагогии культуры и гуманитарных наук, национального воспитания, народных движений и идей реформ педагогии, свободы профессиональной литературы. Затем наступают «последствия» прихода к власти коммунистов, создание политического контроля над системой научных учреждений, полная политизация профессиональных выражений, гонение на цивильные педагогические направления и устранение их представителей незвзирая на то, были ли их воззрения протвоположны социальным идеям или тесно были с ними связаны, и на то, избрали ли эти представители в личном поведении политическое сопротивление или в той или иной степени приспособились. Вторая часть исследования путем раскрытия политических, экономических и общественных причин распада диктатуры рассматривает на этом фоне взгляды на построение демократического общества, представления, основывающиеся на отечественных предпосылках и подчеркивающие важность преемственности, стремления к адаптированию примеров западных демократий, и наконец соображения, предполагающие специфический средневосточно-европейский путь. Результатом трех политико-общественных подходов являются три разные системы школ, системы управления образования, которые основываются на различных системах ценностей. Эти профессиональные различия в результате преференций политических партий стали средствами партийной борьбы, превратившись в тяжелопреодолимое препятствие в осуществлении демократических перемен. Заключительная часть исследования подытоживает те необходимые перемены, которые являются основным условием к децентрализации и демократизации системы образования, обобщает принятие идеи педагогического плюрализма, новое восприятие роли школы и педагога, понимания педагогической свободы и ответственности, говорит об открытой для общества и родителей школе и о необходимости обновления подготовки педагогов.

Ключевые слова: педагогия, Венгрия, коммунизм, государственный социализм, диктатура, история, ретроспекция, вспомогательные занятия, школьная система, реформа образования

ŽELJKO BURCAR (243. стр.)

Обучение, как стратегическая цель в нонпрофитном секторе Хорватии после коммунизма и войны: Хорватское общество за последние 15 лет приложило достойные внимания усилия для улучшения качества руководства как в нонпрофитной, так и в коммерческой (профит-ориентированной) сфере. В нонпрофитном секторе было осуществлено обучение и образование как для руководителей неправительственного уровня, лидеров религиозных и благотворительных организаций, так и для руководителей государственных учебных и социальных учреждений. Также как и многие другие виды неформального допольнительного обучения, эту задачу выполняли нонпрофитные организации, например Open Society (Открытое Общество). Хорватия определила образование, как стратегическую цель. Исследования, проводимые в образовательной системе и опыт показывают важность руководства и управления в воспитательных учреждениях также, как и в системе социального попечения. Родилось единое мнение о том, что отсутствие знания и образования ведёт к нищете. Поэтому разумно, чтобы одним из стратегических на-

правлений развития стало повышение требований к качеству руководства образовательной системы. С ростом качества руководства это зависит также от эффектности и действенности системы образования. Хорватская и немецкая организация Каритас, вместе с немецким правительством создали новую образовательную систему для руководства нонпрофитных организаций под названием «Управление нонпрофитными организациями и общественными представительствами». Образование – это стратегическая цель Хорватии. Нонпрофитный сектор, как часть системы образования, показанный в диаграммах. Образование, как правило, основывается на нонпрофитных правительственных учреждениях (учебные заведения и школы), но обучением занимаются также профессионально направленные и ненаправленные организации. Перед исследователями была поставлена задача – найти ответы на открытые вопросы о необходимости образования руководителей, и выяснить, в чём секрет качества системы образования как в целом, так и в случае с нонпрофитным сектором.

Ключевые слова: нонпрофит, неправительственного уровня, общественная сфера, гражданское общество, образовательные учреждения, учреждения социального попечения, обучение, качество

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (253. стр.)

Религиозная вера и выгорание: Целью иследования было выявление связи между религиозностью и (эмоциональным) выгоранием в среде медицинских сестёр. В научной литературе существует все больше доказательств того, что религиозность самыми разнообразными способами может положительно влиять как на физическое, так и на душевное здоровье. Однако, вопреки тому, что множество исследований занимаются вопросами взаимосвязи религозности и душевного здоровья, а также темой выгорания, связь между религиозностью и выгоранием, насколько нам известно, еще не изучалась. Нашей основной целью было выяснить, возможно ли научными средствами выявление связи между двумя этими областями. Для опыта были отобраны 94 медсестры, каждая из которых более пяти лет работает у постели больных. Уровень религиозности измерялся нами частотой посещения церкви, степенью субъективной важности религиозности, а также шкалой «Религиозности после критики» (PCBS). Эта анкета выделяет четыре религиозные установки на основе трансцендентного вовлечения и исключения, а также на основе измерения символических и дословных толкований. На основе результатов не обнаружено связи между возрастом, количеством проработанных лет и мерой выгорания. Зато, все три аспекта религиозности показывают значительную отрицательную связь между религиозностью и выгоранием: статистически мы выявили существенную отрицательную взаимосвязь между субъективной важностью религиозности и выгоранием, а также между частотой посещения церкви и выгоранием. Среди религиозных установок, измеряемых при помощи PCBS, формы установок, характеризуемые трансцендентным вовлечением тоже имели негативную взаимосвязь с уровнем выгорания. Эти результаты позволяют нам сделать заключение, что в случае с медицинскими сёстрами религиозность может быть важным защитным фактором против выгорания.

Ключевые слова: религиозная вера, выгорание, вспомогательные занятия

SLOVAKIAN ABSTRACTS
SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

ANDREA MIDLING & LÁSZLÓ CZIGÁNY (str. 171)

„Stopy reči": Skúmanie vzťahov duchovných vedúcich v rôznych cirkevných komunitách: V minulom desaťročí sa aj v oblasti akademických disciplín zosilnil záujem o náboženské javy. Pestrofarebnosť náboženských javov požaduje, aby boli pri vedeckom skúmaní náboženstva použité rôzne výskumné metódy. Štúdia poskytne nahliadnutie do výskumu, ktorý sa zaoberá náboženskými vzťahmi, ktoré odborná literatúra náboženskej psychológie opisuje ako vzťahovú väzbu „majster–žiak". Tento výskum je založený na rozhovoroch tzv. „semištrukturovaných interview" (AAI) s duchovnými vedúcimi rôznych náboženských komunít. Procesy vzťahových väzieb v detstve tvoria základ spôsobu, ktorým sa väzba uskutoční vo vzťahoch v dospelom veku. Úroveň spracovania vzťahových skúseností a emocionálna a poznávacia schopnosť a schopnosť reakcie jednotlivca sa môžu zhodnotiť na základe jeho jazykových prejavov. Názor stúpencov teórie vzťahovej väzby, podľa ktorého rané vzťahové skúsenosti ovplyvňujú vzťahy dospelých jednotlivcov, inšpiroval odborníkov v 90-ych rokoch, aby skúmali realizáciu vzťahovej väzby pri dospelých. Konštatovali, že štýl vzťahovej väzby dospelých môže byť určený analýzou jazykových prejavov vzťahových skúseností. S cieľom analýzy a operacionalizácie jazykovej štruktúry prejavov týkajúcich sa vzťahovej väzby bola vypracovaná metóda tzv. „semištrukturované interview" (AAI), ktorého hodnotiacim kontextom, vhodným aj pre náš výskum, je jazyková koherencia. V súlade s určeným cieľom počas vyhodnotenia, na úrovni doslova transkripcie, namiesto obsahu spomenutého príbehu prvotným je koherencia, v ktorej sa objaví vzťahová skúsenosť. Pre vyhodnotenie rozhovorov sme používali relevantné komunikačné pravidlá, tzv. konverzačné maximy, ktoré boli určené anglickým jazykovým filozofom Paulom Griceom. Následkom toho, že počas vykonania a spracovania rozhovorov bola skúmaná iba jedna strana vzťahu „majster – žiak" (majster), nemohli sme získať úplný obraz o vzťahovej väzbe, ale možno konštatovať bezpodmienečne, že pomocou dvoch uvedených používaných metód (AAI a Griceove konverzačné maximy) môžeme bezprostrednejšie pozorovať vzťahy „majster – žiak" a ľahšie získať konkrétne informácie týkajúce sa majstra a vzťahovej väzby majstra. Okrem toho, na základe typu vzťahovej väzby môžeme vyvodiť konzekvencie voči charakteru vzťahu „majster – žiak" a aj spôsobu sprevádzania.

Kľúčové pojmy: náboženská psychológia, interdisciplinarita, vzťah „majster – žiak", vzťahová väzba, teória vzťahovej väzby, „semištrukturované interview" (AAI), duchovný vodca, koherencia, Griceove maximy, životopisné rozprávanie

RITA FÓRIS-FERENCZI (str. 201)

Tradícia – ťažké dedičstvo a možný predsudok: situácia vzdelávania a pedagogiky v Rumunsku v období diktatúry: Situácia pedagogiky v období diktatúry v Rumunsku nie je oddeliteľná od spoločenskej politiky podriadenej hľadiskám straníckej ideológie a politickej úlohy prevychovania spoločnosti v duchu komunizmu. Vzdelávanie malo významnú funkciu v uskutočňovaní tejto komplexnej idey výchovy. V tomto kontexte sa mohol uplatniť iba jediný pedagogický prístup, ukrytý pod politickou maskou, ten, ktorý najvhodnejšie obsluhoval aktuálne záujmy moci. Vzhľadom k týmto skutočnostiam sa štúdia, paralelne k priebežnej exkurzii do stavu vzdelávania, zameria na politiku vzdelávania. Vykoná analýzu vzdelávacích opatrení, ktoré určovali školský systém a jeho štruktúru a obnovili v diktatúre určité typy vzdelávania. Reformy tiež zmenili štruktúru a obsah vyššieho vzdelávania, v rámci ktorého aj postavenie odboru pedagogiky. Podmienkou podradenosti vzdelávania priemyselno-hospodárskemu rozvoju krajiny a výchove mládeže v duchu komunizmu bolo prísne centralizované riadenie systému. Na základe hodnotenia centralizovaného vzdelávania a následkov monopolizácie školského systému podáva štúdia charakteristiky dominantného pedagogického postoja: zmena vzdelávacích komponentov, vytvorenie predbežných osnov, jednoučebnicový systém, prísna selekcia obsahov. Táto vstupná regulácia sa stala dokonalým prostriedkom kontroly učiteľskej práce a tiež určila výklady funkcie učiteľa, ale medzitým dlhodobo likvidovala analytický spôsob myslenia a prirodzené pedagogické myslenie a všeobecným merítkom úspešnosti týchto opatrení bolo len zvládnutie faktických údajov. Pochopenie situácie vzdelávania a pedagogiky v období diktatúry je dôležité preto, že inercia vzniknutá z dedičstva minulého vzdelávacieho systému je významnou prekážkou realizácie reformy vzdelávania v Rumunsku a presiahnutia a obnovy zastaraného pedagogického postoja.

Kľúčové pojmy: pedagogika, Rumunsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, história, reflexia minulosti, pomáhajúce povolanie, centralizované vedenie vzdelávania, vzdelávanie založené na poznatkoch

BEÁTA KOTSCHY & ERZSÉBET GOLNHOFER (str. 227)

Smerom k demokracii v maďarskej pedagogike a školskom systéme: Táto štúdia predstaví dve veľké zmeny v oblasti vývoja pedagogiky a vzdelávacieho systému, ku ktorým došlo po druhej svetovej vojne v Maďarsku. Tieto sú nádeje a potlačenie demokratickej obnovy po r. 1945 a snahy v rokoch zmeny systému po r. 1990 v záujme obnovy a rozvoja pluralitnej a demokratickej spoločnosti a systému vzdelávania. Prvá časť štúdie predstaví vplyvy prevzatia moci politickou diktatúrou v oblasti pedagogiky na fungovanie systému vedeckých inštitúcií a odborných časopisov a jednotlivé osudy odborníkov. Opisuje ilúzie povojnových rokov, nádej tvorby demokratickej maďarskej spoločnosti, ožívanie rôznych smerov pedagogiky, filozofickej kultúrnej pedagogiky, vlastivednej výchovy, ľudových hnutí a smerov reformnej pedagogiky a nastoľovanie plurality v odbornej literatúre. Štúdia sa ďalej zaoberá následkami prevzatia moci komunistami: vytváraním politicky kontrolovaného systému vedeckých inštitúcií, politizáciou odbornej verejnosti, ovplyvňovaním civilných pedagógov mocenskými záujmami, pričom sa prehliadalo, či názory pedagogických odborníkov sú v protiklade alebo v úzkom súlade so sociálnymi ideami a či si vybrali politický odpor alebo súhlas. Druhá časť štúdie predstaví politické, hospodárske a spoločenské dôvody rozpadu diktatúry a načrtne pozadie rôznych názorov

súvisiacich s vytvorením demokratickej spoločnosti, ideí zdôrazňujúcich kontinuitu, založených na minulosti v Maďarsku, snáh povzbudzujúcich prevzatie príkladov západných demokracií a, nakoniec, ideí dúfajúcich vo svojskú stredoeurópsku dráhu. Následkom týchto troch politicko-spoločenských prístupov sú tri rôzne školské systémy, systémy riadenia vzdelávania, ktoré sú založené na odlišných hodnotových poriadkoch. Tieto odborné rozdiely sa stali prostriedkom straníckych bojov na základe preferencií politických strán, a týmto robia vážne prekážky v realizácii demokratickej zmeny. Záverečná časť štúdie poskytne súhrn potrebných zmien, ktorými sú predovšetkým decentralizácia a demokratizácia systému vzdelávania. Zdôrazňuje rešpektovanie pluralizmu v pedagogike a nový prístup k funkcii školy a pedagóga. Poskytne súhrn aj o výklade pedagogickej slobody a zodpovednosti, o škole otvorenej smerom k spoločnosti a rodičom a o potrebe obnovy školenia učiteľov.

Kľúčové pojmy: pedagogika, Maďarsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, história, reflexia minulosti, pomáhajúce povolanie, školský systém, reforma vzdelávania

ŽELJKO BURCAR (str. 243)

Vzdelávanie ako strategický cieľ v neziskovom sektore Chorvátska po páde komunizmu a vojne: Počas posledných 15 rokov vyvinula chorvátska spoločnosť značné úsilie na zlepšenie kvality správy v neziskovom i ziskovom sektore. V neziskovom sektore sa uskutočnilo vzdelávanie a školenie pre vedúcich mimovládnych, cirkevných a dobročinných organizácií, ako aj verejných vzdelávacích a sociálnych inštitúcií. Toto, ako aj rôzne iné neformálne doplnkové školenia, bolo realizované neziskovými organizáciami, okrem iných organizáciou „Otvorená spoločnosť ". Chorvátsko určilo vzdelávanie ako strategický cieľ. Výsledky prieskumu v rámci vzdelávacieho systému potvrdzujú dôležitosť riadenia a správy nie iba v prípade pedagogických inštitúcií, ale aj v systéme sociálnej starostlivosti. Kľúčovým argumentom zmieneného cieľa je, že nedostatočné vzdelanie je jednou z príčin chudoby. Z toho je teda zrejmé, že zabezpečenie kvality riadenia vzdelávacieho systému hrá v rozvojovom programe strategickú úlohu. Pri rozvoji kvality riadenia je potrebné mať na zreteli účinnosť a efektívnosť školského systému. To závisí od účinnosti a užitočnosti systému vzdelávania v zhode so zvýšením kvality správy. Chorvátska charita, v rámci novej misie uskutočnenej v spolupráci s Nemeckou charitou a nemeckou vládou, vytvorila formálny vzdelávací systém pre manažmenty neziskových organizácií s názvom „Riadenie neziskových organizácií a verejných orgánov". Vzdelávanie je strategickým cieľom Chorvátska. Zo štatistického hľadiska je vzdelávanie súčasťou neziskového sektoru. Vzdelávanie je založené predovšetkým na neziskových štátnych inštitúciách (vzdelávacie inštitúcie a školy), ale odborné školenia poskytujú tak ziskové ako aj neziskové organizácie. Výskumníci boli poverení tým, aby našli odpovede na otvorené otázky školiacich potrieb vedúcich a našli kľúč ku kvalite vo vzdelávacom systéme, ako aj v celom neziskovom sektore.

Kľúčové pojmy: neziskový sektor, mimovládny sektor, verejný sektor, občianska spoločnosť, vzdelávacie inštitúcie, inštitúcie sociálnej starostlivosti, vzdelávanie, kvalita, výskum

BERNADETT KOVÁCS & ANIKÓ KÉZDY (str. 253)

Náboženská viera a syndróm vyhorenia: Cieľom prieskumu bolo odhalenie vzťahu medzi nábožnosťou a syndrómom vyhorenia v profesii ošetrovateliek. V odbornej literatúre sa objavuje stále viac dôkazov o tom, že náboženská viera má pozitívny vplyv na telesné i duševné zdravie. Avšak, napriek tomu, že početné štúdie skúmajú vzájomné vzťahy nábožnosti a duchovného zdravia a aj tematický okruh syndrómu vyhorenia, vzťahy medzi nábožnosťou a syndrómom vyhorenia, podľa našich poznatkov, doteraz neboli skúmané. Naším prvotným cieľom bolo objaviť možné vzťahy medzi týmito dvoma oblasťami vedeckým spôsobom. Vzorkou bola skupina pozostávajúca z 94 ošetrovateliek, ktoré pracovali minimálne 5 rokov v priamom kontakte s chorými. Nábožnosť bola meraná na základe častosti chodenia do kostola, subjektívnej dôležitosti viery a prostredníctvom škály postkritického náboženského presvedčenia (PCBS). Tento posledný dotazník diferencuje 4 postoje k náboženstvu na základe zapojenia alebo vylúčenia transcendencie a na základe symbolických alebo doslovných dimenzií výkladu. Na základe tohoto sa domnievame, že sme vylúčili súvislosť medzi syndrómom vyhorenia, vekom a dĺžkou praxe v odbore. Oproti tomu, všetky tri merané aspekty nábožnosti ukázali štatisticky signifikantnú negatívnu súvislosť medzi nábožnosťou a syndrómom vyhorenia: štatisticky signifikantná negatívna súvislosť sa našla medzi subjektívnou dôležitosťou náboženskej viery a vyhorením a medzi častosťou chodenia do kostola a syndrómom vyhorenia. Spomedzi postojov k náboženstvu meraných prostredníctvom škály PCBS typy postojov charakterizovaných podľa zapojenia transcendencie boli tiež v negatívnej súvislosti s mierou vyhorenia. Na základe týchto výsledkov teda možno povedať, že náboženská viera v prípade ošetrovateliek môže byť dôležitým ochranným faktorom proti vyhoreniu.

Kľúčové pojmy: náboženská viera, syndróm vyhorenia, pomáhajúce povolania